

בס"ד

לעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

וירא

ה'תשפ"ב

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית.

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com

לעומקו של מקרא וירא

עֲכָשׁוּ אֲנִי וּבְנֵי פִמְלִיא שְׁלִי נְגָלִים
עָלֶיךָ, הֲדָא הוּא דְכַתִּיב וַיֵּשָׂא עֵינָיו
וַיֵּרָא וַהֲנֵה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים
עָלָיו, וְגו'.

ולעומקו של מקרא נֶאֱמַר: בדרך
נוספת, שעיקר תכלית התגלות זו
לאברהם היא כדי להראות חיבתו
אליו. ולכן אין עֲמָה דְבוּר.

ומובא באוה"ח הק' שלא בנה מזבח
אלא על ההתגלות בלבד. שנאמר ויבן
שם מזבח לה' הנראה אליו. לקיים
שובע שמחות את פניך.

ובהסבר הדברים ידויק כדברי
האוה"ח הק' בפר' לך לך (יב,ז) עת
נתגלה אליו הקב"ה בראשונה: וַיֵּרָא
ה' אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְיִצְחָק אֲתָן אֶת-
הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּבְנוּ שָׁם מִזְבֵּחַ לַה'
הַנִּרְאָה אֵלָיו.

ואע"פ שבהתגלות זו הראשונה היה
כן דְבוּר של הקב"ה לאברהם, לְיִצְחָק
אֲתָן אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת, אומר אוה"ח
הק' שבניית המזבח לא היתה בעבור
דבור זה, אלא על ההתגלות בלבד.
שנאמר וַיִּבְנוּ שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאָה
אֵלָיו לקיים שובע שמחות את פניך.

וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאַלְפֵי מַמְרָא
וְהוּא יֹשֵׁב פְּתַח-הָאֵהָל כְּתָם
הַיּוֹם. (יח,א')

יש ליתן טעם מדוע יתגלה אליו
הקב"ה ללא הודעת הסיבה לשם מה
הוא מתגלה. שהרי אינו אומר לו
דבר בהתגלות זו, שכן מיד בפסוק
שלאחריו נאמר וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא
וַהֲנֵה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים וְגו'.

ועל דרך הפשט פירש רש"י שבא
לבקר את החולה. וכן הטעים השפתי
חכמים שפירוש רש"י הוא מכה
הקושיא הנ"ל, שהרי לא אמר לו דבר
בהתגלות זאת.

ועל דרך הדרש יש לומר שהתגלות
הקב"ה אל אברהם לא נותרה ריקם,
למרות שלא נאמר לו דבר, אלא היא
הקדמה לבניאת המלאכים. וכאומרו:
על ידי מה נתגלה אליו, על ידי
המלאכים, שביאתם היתה התגלות
ה'.

וכן הוא במדרש רבה (פרשה
מת, ט) אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַד
שֶׁלֹא מְלַתָּה הָיוּ בְנֵי אָדָם עֲרָלִים בָּאִים,

לעומקו של מקרא וירא

מיים, ויצחק הוא מסטרא **דגבורה** והיינו **אש**, והשילוב של שניהם הוא **יעקב כְּלִיל מְאַשָּׂא ומְאָ פְּחָדָא**, וְאִיהוּ **מְעוּרָב מְתָרִין סְטָרִין**, ואִיהוּ **התפארת**.

ואשר על כן נקראו האבות **עֲרֻבוֹת**, שהם **מעורבין** זה בזה כיעקב **שְׁמְעוּרָב מְתָרִין סְטָרִין**, כן אברהם לעתים **גבורה**, ויצחק לעתים **חסד**, וכמובא בעקידה לקמן (כב,ז') על הפסוק **הִנְנִי בְנִי**. כאומר: לעתים הנני הגבורה של בני.

ועוד יש לומר שנקראו האבות **עֲרֻבוֹת**, שמשמין עצמם **בענוה כערבה**. והיינו **רַכָּב בְּעֲרֻבוֹת שהאבות הם הם המרכבה**.

ומה **שאמר** הזוה"ק **עֲרֻבוֹת דָּא רְקִיעָא שְׁבִיעָאָה**, רמז בזה למתן תורה, שם נאמר (ואתחנן, דברים ו, לה') **אֲתָה הָרַאָתָּ לְדַעַת כִּי ה' הוּא הַאֱלֹהִים אֲנִי עוֹד מְלַבְדּוֹ, ופירש"י** שם כשנתן הקב"ה את התורה פתח להם **שבעה רקיעים**, וגו' וראו שהוא יחידי, לכך נאמר **אתה**, ישראל, **הָרַאָתָּ** על ידי פתיחת הרקיעים, לדעת כי ה' הוא האלקים.

ולפי דברים אלו של אוה"ח הק' ניתן להבין מדוע חזר הקב"ה להתגלות אל אברהם **פעם נוספת**, ללא דבור כלל, כביכול התגלות לשם התגלות.

שהרי בְּנִית המזבח היתה כדי להראות **חיבת אברהם לה'** על התגלותו **הראשונה**, ועתה התזיר לו הקב"ה **גמולו הטוב**, והתגלה אליו שנית כדי להראות **חיבת ה' לאברהם**.

ועל פי הסוד, התגלה אליו כאן לרמוז לו שהאבות הם הם המרכבה, עליה ירכב המלך בצאתו ליצירת עמו בארץ נחלתו כנאמר **לְזַרְעֲךָ אֶתְּן אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת**.

ואשר על כן נקרא הקב"ה **רַכָּב בְּעֲרֻבוֹת** (תהלים סח,ה'). ומובא בזוה"ק ומאן אינון **עֲרֻבוֹת**. אֵלָא, עֲרֻבוֹת דָּא **רְקִיעָא שְׁבִיעָאָה**, וְאִמְאֵי אֲתִקְרִי עֲרֻבוֹת. על דְּאִיהוּ כְּלִיל מְאַשָּׂא ומְאָ פְּחָדָא, ומסטרא דְּדָרוּם, ומסטרא דְּצָפוֹן, וְאִיהוּ **מְעוּרָב מְתָרִין סְטָרִין**.

ולעומקו של מקרא נֶאֱמַר שכאן רמז הזוה"ק **לאבות** שהם הם המרכבה. **שאברהם** הוא מסטרא **דחסד** והיינו

לעומקו של מקרא וירא

ויבן מדוע נאמר פְּעָמִים וַיִּרְא. וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיִּרְא וַיִּרְץ לִקְרֹאתָם. וַיִּרְא הראשון - שראה את התגלות ה' בכללותה, וַיִּרְא השני - שראה את התגלות ה' לפרטיה בביאת המלאכים.

וכן מצינו באוה"ח הק' בפר' וישב (פרק לז, ז') לגבי חלומות יוסף בְּפָרְשׁוֹ את המלה וְהִנֵּה. וז"ל: וְהִנֵּה אֲנִי חֹנֵן מְאֹלָמִים אֲלֵמִים בְּתוֹךְ הַשָּׁמַיִם וְהִנֵּה תִּקְרָא אֲלֵמִי וְגַם-נִצְבָּה וְהִנֵּה תִּסְבְּרֶנָּה אֲלֵמִיתְכֶם וְתִשְׁתַּחֲוֶינּוּ לְאֵלֵמִי. וזה לשונו:

דע כי החלום אשר יהיה מראה הנבואה וגו', הוא אם יהיה החלום לחולם בְּהִיר וצְהִיר פְּיוֹם יָאִיר, שיהיה הדבר בעיניו כאלו הוא בהקיץ ממש, בא האות והמופת להודיע כי מחזה שדי יחזה. עכ"ל.

ואם בחלום כך, בנבואת ממש על אחת כמה וכמה. שהיה הגילוי בְּהִיר וצְהִיר פְּיוֹם יָאִיר שזו היתה תכלית התגלות ה'. לכן נאמר וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו.

ועל דרך הרמז והצח, תרמוז המלה וְהִנֵּה על שליחות המלאכים.

וכאמרו: אותה ההתגלות במתן תורה שנאמר בה לעם ישראל: אָתָּה תִּקְרָאתָ, היא מכח ההתגלויות לאברהם שנאמר בהן וַיִּרְא אליו ה', וכעין המשך להן. ומהן נמשכים גם כל הגילויים לעמלי התורה שבכל הדורות.

***

וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו. (יח, ב')

יש ליתן טעם לאומרו וְהִנֵּה. שהיה יכול לכאורה לומר בלא המילה וְהִנֵּה, וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיִּרְא שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים וכו'.

על דרך הפשט, יש לפתור את המלה וְהִנֵּה כמלת הפתעה. שהרי מלאכים היו, וירדו משמים ונצבו לפניו בהפתעה. וְהִנֵּה. ומשראוהו בצער המילה פירשו הימנו, ומיד נאמר וַיִּרְץ לִקְרֹאתָם. (וכן ברש"י ומדברי הגמ' בבבא מציעא פו:).

ועל דרך הסוד, תהיה המלה וְהִנֵּה מוֹרָה על התגלות נבואית, וכדלעיל שהופעת המלאכים היא התגלות ה' במה שנאמר וַיִּרְא אֵלָיו ה'. ובזה

לעומקו של מקרא וירא

והיוצא מכך שגם בְּלִכְתָּם מעמנו נראים הם כאילו בָּאִים לְקִרְאֵתָנוּ. ולכן אף על פי שְׁרָץ אַחֲרֵיהֶם, נראה כְּרָץ לְקִרְאֵתָם. לכן נאמר וַיִּרָץ לְקִרְאֵתָם.

ועל דרך הצח, יחלק הבן חמש למקרא את המילה לשתי מלים: לְקִרְאֵתָם - לְקִרְאָ אֹתָם.

ועי' המהרש"א [בבא מציעא פו:] שנקט בדרך זו כדי לתרץ הקושיא הנ"ל. ויהיה ערך פירושו: וירץ אחריהם לקרוא אותם. ולא התייחס להיותם מלאכים שאין גב להם, כי באותה שעה נדמו לו כערבים.

***

ג' דרגות של קדושה

ואשר על כן, על פי הנ"ל, נמצא ג' דרגות של קדושה. זו למעלה מזו.

ראשונה, שאין למעלה ממנה, קדושת הקב"ה, שנאמר בו (שמות לג, כג') וַיִּרְאֵת אֶת-אַחֲרֵי וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ.

ו' לבשורה טובה כמנין ו' אותיות שנתבשרה בהן: בן לְשָׂרָה, ה' לרמז על הצלה, שהאחד היה מציל, והיינו לרפא את אברהם נ' לרמז על גפילה שהיא הפיכת סודם, ה' לרמז על הצלה נוספת הצלת לוט.

***

וַיִּרָץ לְקִרְאֵתָם (יח, ב') מבואר לעיל (וכפירוש רש"י) שמלאכים היו וירדו אליו ישר משמים ונצבו לפניו בהפתעה, ומשראוהו בצער המילה פירשו הימנו, ומיד וַיִּרָץ לְקִרְאֵתָם.

ויש לשאול, מכיון שְׁרָץ אחריהם להחזירם, וַיִּרָץ אַחֲרֵיהֶם מבעי ליה למימר, ומאי וַיִּרָץ לְקִרְאֵתָם.

ומתריך השפתי חכמים, שאין גב למלאכים, על פי נבואת יחזקאל (י, יא') בתיאור המלאכים: לֹא יִסְבּוּ בְּלִכְתָּם, וכפירוש רש"י שם: אם רוצים ללכת לאיזה רוח שירצו אין צריכים להסב פניהם שהרי יש להם פנים לכל צד.

לעומקו של מקרא וירא

השגחתו **בעבר**, יִשְׁעַר האדם מה אמור להיות **בעתיד**.

והוא סוד מדה כנגד מדה. שלפי העבר, אפשר ליקח מוסר ולקח טוב לעתיד. ובזה ינתן טעם מדוע טבע הקב"ה בעולם את כל מידותיו במידה אחת עיקרית והיא מידה כנגד מידה. וכדאמרו (סנהדרין צ.) שְׁפָל מידותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה.

ואשר על כן וְרָאִיתָ (את אחורי) נאמר ב- ו'ו' ההיפוך. שמהפך מלשון עבר ללשון עתיד. מה שראית בעבר, על פי זה תִּרְאֶה לעתיד.

ועל דרך הצח, המלה וּפְנֵי (לֹא יֵרָאֶוּ) מוטעמת בטיפחא, שהיא הפסקה קלה ואינה בהכרח מחוברת עם שלאחריה. ובהיות כן, נסמכת היא לזו שלפניה. וכאילו כתוב:

וְרָאִיתָ אֶת-אֲחֵרֵי וּפְנֵי, ורמז הוא לנביאי האמת וצדק, שרואים למרחוק גם לאחור וגם לפנים מה יֵלֵד יום, והיינו אֲחֵרֵי וּפְנֵי.

אבל כל שאינם מן הנביאים לא יראו פני העתיד כלל אלא רק את לשעבר.

שניה למטה ממנה, היא קדושת המלאכים שרק פניהם נראין ולא יראו אחוריהם והיינו שאין גב למלאכים.

שלישית למטה מקדושת המלאכים היא קדושה המושגת על ידי האדם, וזה וזה נראין, פְּנִיָם וְאֲחֹרֵי. ככתוב אֲחֹרֵי וְקִדְמֵי צִרְתָּנִי. (תהלים קלט,ה).

ובשימת לב יש ליתן טעם לחלוקה זו של פְּנִיָם וְאֲחֹרֵי בג' הקדושות הנ"ל:

א. קדושת הקב"ה

לעומקו של מקרא יש לומר שקדושת ה' שהיא גבוה מעל גבוה, אין לידע דרכי השגחתו בעתיד, אלא על ידי התבוננות ממה שהיה בעבר. וגם אז יתְּפַשׂ רק אפס קצהו מתכניותיו ית', בלתי אם יגלה סודו לעבדיו הנביאים.

ואשר על כן אמר הקב"ה וּפְנֵי לֹא יֵרָאֶוּ. והוא כמשל לכל מה שעתיד להיות לפנינו. ולעומת זאת וְרָאִיתָ אֶת אֲחֵרֵי, מה שכבר היה שהוא כמאחרינו, בזה יש להתבונן היטב ולחקור ולידע דרכי ההשגחה. ולפי

לעומקו של מקרא וירא

להם גב [המראה על העבר], אלא רק פנים [המראים על העתיד].

ג. קדושת האדם

ולמטה ממנה קדושת האדם הצריכה חשבון הנפש גם לאחור לתקן דרכיו, וגם לפנים לכלפל מעשיו. ככתוב זכר ימות עולם בינו שנות דור-דור (דברים לב, ז).

ולעומקו של מקרא, כך יובן הפסוק: זכר ימות עולם אלו ימים עברו. בינו שנות דור-דור אלו השנים שלעתיד לבוא. וכאמרו: על ידי התבוננות בימים עברו, יתבוננו ויבינו לעתיד לבא.

ובשימת לב:

הנאמר לעיל, שקדושת המלאכים גדולה מקדושת האדם, אין בה כדי להמעוט מחשיבות האדם. ואדרבה, חשיבות האדם גדולה מחשיבות המלאכים. ואשר על כן יבואר ההבדל בין קדושה וחשיבות:

ההבדל בין קדושה וחשיבות

מובא במדרש רבה (וישלה, פרשה ע"ה) שהאדם גדול בחשיבות מן

והוא הדין גם לעמלי התורה, שנאמר עליהם חכם עדיף מנביא, שמתוך התבוננות עמוקה בתורה שהיא בבחינת אהרי, (שהרי כתובה היא לפניו תתקע"ד דורות קודם בריאת העולם), פל רז לא אגיס להו גבי העתיד הנקרא ופני. ואשר על כן ארון ברית ה' הולך הוא לפני המחנה.

ומה שאמרו חכם עדיף מנביא. שנביא יחכה ויצפה מתי ידבר עמו ה'. ואילו עמלי התורה יאירו באור ה' בכל עת.

ב. קדושת המלאכים.

למטה ממנה קדושת המלאכים אשר לא יראו אחוריהם ורק פניהם יראו. ככתוב (יחזקאל י, יא) לא יספו בלכתם, וכפירוש רש"י וש"ח שם: שיש להם פנים לכל צד, ואין להם גב.

והטעם בזה הוא כי אין ללמוד מן המלאכים עניני השגחה על מה שכבר עשו בעבר, כי הם משרתיו עושי דברו ואין להם מעצמם כלום. ורק לפי מעשיהם שיעשו בעתיד הם נקראים ונבחנים. ולכן אין

לעומקו של מקרא וירא

הקב"ה, קדושת המלאכים, וקדושת האדם.

והן הן אותן הג' קדושות המובאות בנבואת ישעיהו (ו,ג') וכתרגום יונתן בן עוזיאל וכפי שתקנו רבותינו לומר ב"ובא לציון גואל": וְקָרָא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאָמַר קְדוֹשׁ | קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כָל-הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ.

ותרגם יונתן בן עוזיאל:

קְדוֹשׁ [הראשון] - קְדוֹשׁ בְּשֵׁמִי מְרוֹמָא עֲלֵאָה בֵּית שְׁכִינְתָּהּ - היא קדושת הקב"ה, השוכן בשמי שמים עליונים, גבוה מעל גבוה.

קְדוֹשׁ [השני] - קְדוֹשׁ עַל אֲרֻעָא עוֹבֵד גְּבוּרְתָּהּ - היא קדושת האדם בארץ, הממשיך בקדושתו את גבורתו ה' משמיא לארעא,

קְדוֹשׁ [השלישי] - קְדוֹשׁ לְעֵלְמָא וְלְעֵלְמֵי עֲלְמֵיָא ה' צְבָאוֹת - היא קדושת המלאכים המקשרים כביכול בין קדושת האדם לקדושת ה' צְבָאוֹת, וממשיכים את קדושת האדם מלמטה למעלה, לעילא ולעילא לכל העולמות, וכגון שמביאים לפניו תפילותינו. ומאידיך ממשיכים הם גם

המלאך. וזה לשונו: מִי גְדוֹל [בחשיבות] הַשּׁוֹמֵר אוֹ הַנִּשְׁמֵר, מִן מֵה דְקָתִיב (תהלים צא, יא): כִּי מְלֻאָכְיוֹ יִצְוֶה לָךְ לְשִׁמְרָךְ, הָיִי הַנִּשְׁמֵר גְּדוֹל מִן הַשּׁוֹמֵר. (ועל עוד בזה באריכות לקמן פרק יח פסוק ח').

ויוסבר בזה שאמנם, קדושת המלאכים גדולה משל האדם, שאין להם יצר הרע ולכן אינם חוטאים. ומאידיך גיסא, האדם גדול יותר בחשיבות מצד מה שיש לו יצר הרע, והוא מתגבר עליו.

וכפירוש רש"י על הפסוק (במדבר כג,גד') קָעַת יִאָמַר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מֵה-פְּעַל אֵל: עוֹד עֲתִיד לֵהוּיֹת עַת כַּעַת הַזֹּאת, אשר תגלה חבתן לעין כל, שהן יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו ומחיצתן לפנים ממלאכי השרת, והם [המלאכים] ישאלו להם [לישראל] מֵה-פְּעַל אֵל.

***

ובשימת לב, בהתגלות הקב"ה והמלאכים אל אברהם, נתקבצו ובאו יחדיו כל הג' קדושות. קדושת

לעומקו של מקרא וירא

וַיֵּרָא אֱלֹהֵי ה' - היא קדושת ה', המופיעה משמי שמים עליונים, לארעא עובד גבורתיה,

בְּאֵלֵי מִמְרָא - ירמוז לקדושת המלאכים כיצד: **אֵלֵי** בגימטר' מלאך, **מִמְרָא** הוא **מִימְרָא** של המלאכים, כפי שנאמר (דניאל ד) בְּגִזְרַת עִירִין פְּתִיגְמָא וּמְאִמְר קִדְיִשִּׁין שְׂאֵלְתָא.

וְהָוָא יֵשֵׁב פֶּתַח-הָאֵהָל - ירמוז לקדושת האדם, היושב בפתחי אהלי תורה.

ועוד על דרך הרמז והסוד, פְּתָח הַיּוֹם ירמוז לדרגות עליונות שנתגלו עליו לאחר המילה והן כתר חכמה מלכות. ר"ת **פְּתָח**. והם **ג' שרשים**, מהם תִּשְׁתַּלְּשְׁנָה הספירות, מלעילא ועד לתתא.

הַיּוֹם - הוא היום המיוחד של תחיית המתים שבו נמצאים הברואים בדביקות עליונה בה'.

ובאותה שעה לאחר המילה היתה דבקותו בה' פָּאוֹתוֹ הַיּוֹם המיוחד. לכן נאמר **פְּתָח הַיּוֹם**. בה"א הידיעה. הַיּוֹם המיוחד.

את קדושת ה' **צבאות - אל האדם**, מלמעלה למטה, וכגון התגלות ה' אל אברהם.

וביתר פירוט: לְעֵלָם וּלְעַלְמֵי עֲלַמְיָא ה' צבאות, היא תמצית הקדושות מלמטה למעלה: **לְעֵלָם -** היא הקדושה בארץ, הנמשכת ע"י האדם, כנגד **עולם העשייה,**

וּלְעַלְמֵי - היא הקדושה בעולמות היצירה והבריאה הנמשכת ע"י המלאכים,

עֲלַמְיָא - הוא העולם העליון, כנגד **עולם האצילות** מקום הכתר העליון. היא קדושת ה' **צבאות,** ממנו נמשכות כל הקדושות **מלעילא לתתא,** אל האדם פאר היצירה.

ומסיים בה הכי: מְלִיָא כָּל אֲרַעָא זֵיו וְקָרְהָ. שכל הקדושות יחד הן למעשה הטיבה אחת, ונחלקו לשלש רק כדי לשַׁבֵּר את האזן. והן **כְּסֵלָם מְצַב אֲרַצְהָ וְרֵאשׁוּ מְגִיעֵה הַשְּׁמִימָה** ומְלֵאכֵי אֱלֹקִים עֲלִים וַיְרָדִים בּוֹ.

ועל דרך הרמז והסוד תרמוז הפרשה לג' הקדושות הנ"ל:
וַיֵּרָא אֱלֹהֵי ה' בְּאֵלֵי מִמְרָא וְהָוָא יֵשֵׁב פֶּתַח-הָאֵהָל פְּתָח הַיּוֹם.

לעומקו של מקרא וירא

דרשת

גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה

וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם-נָא מִצְאֹתֵי חַן
בְּעֵינָיִךָ אֶל-נְאֻם תַּעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ
(יח,ג')

אמר רב יהודה אמר רב (שבת, קכז
עמ' א) גדולה הכנסת אורחין
מהקבלת פני שכינה דכתיב (בראשית
יח-ג) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם-נָא מִצְאֹתֵי חַן
בְּעֵינָיִךָ אֶל-נְאֻם תַּעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ.

ובהסבר פשט הדברים, שהרי כן
פנה אברהם להקב"ה שבא לבקר,
שימתין לו, כביכול, עד שיקרא
לאורחין, והם ג' אנשים שנדמו אליו
כערביים, שנצבו עליו ונתרחקו ממנו
ובקש לרוץ לקראתם להביאם בצל
קורתו.

ומשמע מכאן, לכאורה, שאמר רב
יהודה אמר רב גדולה הכנסת אורחין
יותר מהקבלת פני שכינה, כפי שחלקו
שם לגבי בית המדרש אם גדולה
הכנסת אורחין פְּהַקְדַּמַת ביהמ"ד או
יִוְתָר מֵהַקְדַּמַת ביהמ"ד.

וכן מובא בזה"ק פרשת וירא (צח
עמ' א'): תָּא חַזִי, דְּעַד לָא אֲתַגְזֹר
אֲבָרְהָם לָא הָוָה עָלֵיהּ אֱלֹא הָאִי דְרַגְנָא
[תתאה]... אֱלֹא הָכָא גְלִי חֲכַמְתָּא
דְּקָלְהוּ דְרַגִּין שְׂרוּ עַל הָאִי דְרַגְנָא
תַּתְּאָה בְּתַר דְּאֲתַגְזֹר אֲבָרְהָם.

ותרגומו - אֱלֹא כָּאן גְּלָה אֶת הַחֲכָמָה
שְׁפָל הַדְּרָגוֹת שְׂרוּיֹת עַל הַדְּרָגָה
הַתַּתְּוֹנָה הַזֹּאת אַחַר שְׁנִמּוֹל אֲבָרְהָם.
והיינו כתר חכמה השרויות על מידת
המלכות.

ועוד שם בזה"ק שהדרגות העליונות
שרו עליו משום שהיה דבק במידת
הימין מידת החסד. וזה לשונו: כְּחַם
הַיּוֹם, שְׁפָרִי הַיּוֹאֵר הַיְמִינִי, הַדְּרָגָה
שְׂאֲבָרְהֶם נְדַבֵּק בּוֹ.

או פֶּלֶךְ לְדַרְךְ זֶה, שִׁיהִיָּה כְּחַם ר"ת
כתר חסד מלכות, וזו תהיה התערותא
דלתא ע"י החסד, אשר תוריד שפע
כְּחַם הַיּוֹם שֶׁהֵם כְּתַר חֲכָמָה מַלְכוּת.

ועל דרך הצח, נרמזו אֵלֶיךָ מְלִיאָה
בגימטריא של חסד וחכמה. חס"ד בגי'
72, חכמ"ה בגי' 73. והיינו חס"ד עם
הכולל (בתוספת 1) היא חכמ"ה.
וכאומרו: הַמְרַבָּה בַּחֲסֵד מַלְמֻטָה
יַמְשִׁיךְ עָלָיו תּוֹסַפַת חֲכָמָה מַלְמַעְלָה.

לעומקו של מקרא וירא

אורחין מקבלת פני שכינה, אלא שמתוך חשיבותה של הכנסת אורחין הקב"ה כביכול מוחל על כבודו.

וכן משמע ממסכת שבועות לה: שם חלקו אמוראים אם שם השם בפסוק **וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם-נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֶל-נָא תַעֲבֹר מֵעַל עֲבָדְךָ (יח,ג)**, הוא **קדש או חול**. כלומר האם פנה אברהם למלאכים וכוון דבריו לגדול שבהם בשם **אֲדֹנָי** ואז השם **חול** הוא, או פנה **לקב"ה** בשם זה שימתין לו עד שיביא את האורחים, ואז השם הוא **קדש**. וכדאיתא בגמרא שם: כל שמות האמורים בתורה באברהם קדש - חוץ מזה שהוא חול שנאמר **וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם-נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֶל-נָא תַעֲבֹר מֵעַל עֲבָדְךָ**, חנינא בן אחי רבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה משום רבי אלעזר המודעי אמרו **אף זה קדש**. ושואלת הגמרא שם: כמאן אזלא הא דאמר **רב יהודה אמר רב** [כמו מי אמר רב יהודה אמר רב] גדולה הכנסת אורחין יותר מהקבלת פני שכינה, כמאן - כאותו הזוג חנינא בן אחי רבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה. ולא כרבי אלעזר.

וקשה, כיצד תהיה הכנסת אורחין של ג' אנשים שנדמו לו כערביים גדולה יותר מהקבלת פני שכינה כשהקב"ה בא לבקרו, כדפירש רש"י שבא לבקר את החולה. **ועוד**, שהרי העוסק במצוה פטור מן המצוה, ואברהם היה עוסק במצות הקבלת פני שכינה, ואין לך הכנסת אורחים גדולה מזו, ואיך יניח את פני השכינה וירוץ לקבל אורחים אחרים. **ועוד**, שהקבלת פני שכינה היא **ודאי** הכנסת אורחים שאין למעלה ממנה, והוא **ודאי** מקיימנה. וג' האנשים **ספק** יתְרַצּוּ לבוא אליו, ספק לא יתְרַצּוּ. ואיך יניח הודאי מפני הספק.

ואכן, סברת ר' אלעזר [שם במסכת שבת] שאברהם בקש מהקב"ה שימתין לו עד שיקבל את האורחין, **לא מדין שגדולה הכנסת אורחין יותר מהקבלת פני שכינה**, אלא מצד **ענוותנותו** של הקב"ה כביכול, שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם. **וזוה לשונם שם**: א"ר אלעזר בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם. מדת ב"ו אין קטן יכול לומר לגדול המתן עד שאבא אצלך ואילו במדת הקדוש ברוך הוא כתיב **אִם-נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֶל-נָא תַעֲבֹר מֵעַל עֲבָדְךָ**. הרי לכאורה שר' אלעזר אינו סובר שגדולה הכנסת

לעומקו של מקרא וירא

אחרת, שהרי הוא מתנהג עמם בכבוד הראוי, **כראוי לְמִשְׁלַח**.

וכשנגלה עליו הקב"ה, עדין לא ידע אברהם לשם מה נגלה עליו, ועתה משראה ג' אורחין הבין כי **זו היא** ההתגלות האמורה בעניין.

וכמובא לעיל במדרש רבה (פרשה מח, ט) אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַד שֶׁלֹּא מִלְּפָנֶיךָ הָיוּ בְּנֵי אָדָם עֲרָלִים בָּאִים, עֲכָשׁוּ אָנֹכִי וּבְנֵי פְמִלְיָא שְׁלִי נִגְלִים עָלַי, הִדָּא הוּא דְכָתִיב וַיִּשְׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו, וּגו'.

וכן הבין אברהם כי הג' אנשים הם הפמליא של הקב"ה הנגלה עליו. **ואשר על כן** ראוי לפרש: **מתוך**. גדולה הכנסת אורחין **מתוך** הקבלת פני שכינה.

ואע"פ שהרואה מן הצד אמנם יראה ויחשוב כי גדולה הכנסת אורחין יותר מ-קבלת פני שכינה, אך **לעומקו של דברים**, לעולם היא גדולה **מתוך** קבלת פני שכינה וזו היא גדולתה של הכנסת האורחין.

וכן פירש רש"י בפרשתנו: **ויאמר** **אדני אם נא וגו'**. לגדול שבהם אמר, וקראם כולם אדונים, ולגדול אמר אל נא תעבור, וכיון שלא יעבור הוא, יעמדו חביריו עמו, ובלשון זה הוא **חול**. דבר אחר, **קדש**, והיה אומר להקב"ה להמתין לו עד שירוץ ויכניס את האורחים. עכ"ל רש"י.

מכל מקום, יש ליתן טעם בדברי רב יהודה אמר רב שגדולה הכנסת אורחין יותר מהקבלת פני שכינה.

ולעומקו של מקרא נראה לתרץ על דרך הלשון במאמר זה של חז"ל **גדולה הכנסת אורחים** מהקבלת פני שכינה, ועל דרך אל תאמר. אל תאמר גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכינה, **ב-מ' היתרון, אלא** גדולה הכנסת אורחים **מתוך** קבלת פני שכינה. כלומר אל תקרי **מ' היתרון** אלא **מ' היחס**. **מתוך**.

ועל דרך המוסר יהיה כך ערך הדברים: כשברור למארח שהאורחים נשלחו אליו על ידי הקב"ה, שאין למעלה ממנו, הרי **גדולה** הכנסת האורחים הזו יותר מכל הכנסת אורחים

לעומקו של מקרא וירא

ועוד, נראה כביכול מפירוש רש"י שמה ששילם ע"י שליח לכאורה הוא לגריעותא. שהרי לָחַם - רץ אברהם בעצמו אל שרה, והקב"ה המטיר בעצמו לחם מן השמים. [המהרש"ל]. אבל מים - שבקש ע"י שליח, ולא רץ בעצמו להביאם כמו הלחם, לכן ישולם על ידי שליח, בהתאם לפסוק של פורענות, וכאילו מצד הרואה יש כאן כמין גריעותא בהכנסת אורחים, ולא יתאים הדבר לאברהם אבינו איש החסד שנאמר עליו גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכניה!

ולעומקו של מקרא, נראה לתרץ ולומר שה"ו לא נתעצל אברהם ואין כאן גריעותא כלל וכלל. אלא אדרבה, מידת אברהם היא מידת הזריזות והענוה. ככתוב וַיִּשָּׁכֶם אַבְרָהָם בַּבְּקָר. וכל הנהגותיו היו לקדש שם שמים וכבוד הבריות. אלא שבשימת לב - לא במים לשתיה עסקינן, אלא במים שהיו מיועדים לרחוץ רגליהם שמא הם עובדים ע"ז, לכן בקש מים על ידי שליח שלא להתזיקם כעובדי ע"ז.

לכן גם אמר מְעַט-מַיִם. שאולי אין הם משתחווים לאבק שברגליהם, אמר יוקח על ידי שליח, והוסיף נא, לשון בקשה,

ושמא יש לומר שזו כוונת ר' אלעזר, ואינו בא לחלוק אל רב יהודה אמר רב, אלא רק להסביר את דבריו. שהקב"ה לא רק שמתוך ענוותנותו מוחל על כבודו, אלא שזה הוא רצונו, שהמארח ירוץ לקראת אורחיו מתוך ידיעה שהקב"ה הוא אשר שִׁלְחָם.

***

דרשת

יְקַח-נָא מְעַט-מַיִם (יח,ד')

פירש רש"י: יְקַח-נָא מְעַט-מַיִם ע"י שליח. והקב"ה שילם לבניו ע"י שליח שנא' וירם משה את ידו ויך את הסלע.

ובשימת לב, יש לתמוה [וכן תמה ה"שפתי-חכמים]: מדוע רש"י הביא פסוק של פורענות של מי מריבה מפרשת חוקת. היה לו להביא פסוק של ברכה מפרשת בשלח. והכית בצור. והוא בארה של מרים.

ועוד יש לשאול מדוע אברהם איש החסד יסתפק לאורחיו רק במעט מים, ולכאורה היה לו לבקש עבורם מים הרבה.

לעומקו של מקרא וירא

היאור? הרי בזכות אברהם אביכם שהתרחק מן המחלוקת כמעבודה זרה, בזכותו לא ימנע הקב"ה מליתן לכם על ידינו מים.

היצא, איפוא, ששליחותו של משה להוצאת המים היתה השלמה לאברהם, להרחיק מבניו מריבה ומחלוקת שהן כעבודה זרה.

ובזה יובן על דרך הצח, מדוע ציין הכתוב ארבעה דברים: שהרים משה את ידו, והכה במטהו בסלע פעמיים, ויצאו מים רבים. כנאמר [במדבר, פרשת חקת, פרק כ, פס' יא] וַיִּרָם מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ וַיִּךְ אֶת-הַסֵּלַע בְּמִטְּהוֹ פַּעַמַּיִם וַיֵּצְאוּ מַיִם רַבִּים וְגו'.

ידו - שמשוה רבנו היה **ידא אריכתא** של אברהם אבינו. **במטהו** - שהכה בסלע **במדת החסד** של אברהם שנמשלה **למטה** כפי שדרשו [מסכת ראש השנה יז.] "ורב חסד" - **מִטְּהוֹ** כלפי חסד. **פעמיים** - שהכה **פַּעַמַּיִם**, פעם אחת בעבור אברהם ופעם אחת בעבור השליח. **מִעַט-מַיִם** - כנגד שאמר אברהם יִקַּח-נָא **מִעַט-מַיִם** משום כבוד המלאכים, בא הכתוב וציין: וַיֵּצְאוּ מַיִם רַבִּים משום כבודם של ישראל. והמים רבים הם חסד הבורא שהמשיך עליהם את מדת החסד של אברהם.

***

ואמר **מעט**, והכל לשון של **כבוד** לזולתו. וכן לשון הרמב"ן "דרך מוסר וכבוד".

ולא נותר אלא לתרץ מדוע אם כן שילם לבניו על ידי שליח, דבר שנראה כגריעותא.

אלא בשימת לב, השליחות ששילם לבניו היא ההכאה של משה בסלע, בגלל **המחלוקת והמריבה** שהיתה שם.

ולעומקו של מקרא כביכול **בא רש"י** לומר לך, שמריבה ומחלוקת כמוה כעבודה זרה שמשתחווים לעפר רגליהם, ואין השכינה מצויה שם. ולכן במי מריבה לא ינתנו המים אלא על ידי שליח. ונבחר משה רבנו **הענו מכל אדם** לשלם שליחותו של אברהם **שלא קדמו אדם בעונה**, באומרו ואנכי עפר ואפר. **ואשר על כן,** כל מה ששילם הקב"ה לבניו של אברהם על ידי שליח, היה **לטיבותא**, שלא להחזיקם כבעלי מחלוקת, כשם שלא רצה להחזיק הג' אנשים כעובדי עבודה זרה. ואע"פ שאמר משה **שְׁמַעו-נָא הַמַּרְיָם הַמֶּן-הַסֵּלַע הַזֶּה נוֹצֵיא לָכֶם מַיִם,** נתכוון בענוותנותו לומר **שְׁמַעו-נָא, הַמַּרְיָם** אני שבזכותי ינתן לכם מים כבזכותה של מרים שעשתה עמי חסד על מי

לעומקו של מקרא וירא

לכן אמר וְהִשְׁעֵנוּ בְּעֶרְךָ שֶׁל וְתִיעֵנוּ לְכָל בְּקִשׁוֹתֵיכֶם.

או פֶּלֶף לְדֶרֶךְ זו, שהוא מלשון של שעה קלה. שאין לה זמן קצוב, תהיו אורחי ככל העולה על רוחכם. ולא כלוט שאמר להם והשכמתם והלכתם לדרככם.

***

וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ. ירמזון אֶלֶן מְלֵיאָ לְאוֹשְׁפִיזִין אַבְרָהָם תַּחַת הַסֶּכֶךְ בִּימֵי הַהוֹשַׁעְנוֹת. כאומרו הוֹשַׁעְנָא תַּחַת הַסֶּכֶךְ. [כמבואר בהרחבה בלעומקו של מקרא לחג הסוכות].

***

וְהִשְׁעֵנוּ. לשון זו אומרת דרשני. שיכול היה לומר וְשָׁבוּ, נוחו. ויש לומר שבזה בדקם אם בני אדם הם או מלאכים. שאין משען למלאכים. שאינם נשענים לעולם אלא תמיד עומדים הם.

ואמנם סדר הפסוקים יוכיח. בתחילה אמר רחצו רגליכם, שחשבם כביכול לעובדי ע"ז. אחרי כן אמר השענו

פִּי-עַל-פִּי עֲבַרְתֶּם עַל-עֲבָדְכֶם (יח,ה')

יש לעיין, מאי כי על כן. רש"י פירש כי על כן על אשר. וזהו פשוטו.

ולעומקו של מקרא יש לומר: כי על כן פירושו כי הרי לשם כך סובב הקב"ה ההשגחה העליונה שתעברו על עבדכם כדי שאוכל ליתן לכם לסעוד את לבכם. וכן בכל המקומות אשר הביא רש"י בפירושו אפשר לומר כך. כי על כן סובבה כך ההשגחה העליונה.

***

וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ. (יח,ד')

לפשוטו של מקרא, באומרו וְהִשְׁעֵנוּ כוונתו כדרך שאומרים לאדם עיף הבא מן הדרך לנוח קמעה.

ולעומקו של מקרא יש לומר שהוא מלשון וישע י'ה'י'ה אֶל-הַכֹּל וְאֶל-מִנְחָתוֹ. [בראשית ד,ד']. לשון נענה ונתרצה למנחתו. ומאי תחת העץ, שהיו ענפיו בודקים את האורחים. ומאחר והעץ לא פל אותם, ידע כי ראויים הם,

לעומקו של מקרא וירא

לשון ראשון בחר-דל. לשון שני חרד-לב. לשון שלישי חדל-רב. שבשלשה לשונות אלו בדק אם האנשים הגונים.

בחר-דל אם בוחר בדל גומל חסדים הוא.

חרד-לב אם ירא אלקים הוא.

חדל-רב אם מסתפק במה שיש לו. עד כאן פירוש הגאון.

ולעומקו של מקרא יש לומר לשון רביעי: שנתן להם ג' לשונות והם אומרים: **בר חדל**. שמבשרים אותו על **בר**, על **בן** לשרה. ואף על פי ש**חדל** להיות לשרה אורח כנשים, הנה אורחה **רב**. וכאומרם: **רב חדל**. מה ש**חדל** יהיה ל**רב**. ובזה הכיר שהם מלאכים והם כנגד **ארבעה** לשונות של **גאולה** שבאו לבשר לו בפסח: בדמיך חיי, בדמיך חיי.

***

והוא-עמד עליהם תחת העץ ויאכלו (יח,ח')

על דרך הרמז והסוד, מאי עמד עליהם, שנמצא בדרגא מעליהם, וכמו

תחת העץ. **ולבסוף**, משלא נשענו הבין שהם מלאכים ואמר **וסעדו לבכם**. לבכם ולא לבבכם שאין יצר הרע למלאכים.

ואע"פ שאם היה אומר **שבו**, גם היו נבדקים כמלאכים שאין להם ישיבה אלא עמידה, מכל מקום אם אין יושבים אין בזה עדיין הוכחה להיותם מלאכים, כי אולי ממהרים הם על הדרך. אך **בין לעמוד ובין להישען** המרחק קטן והיא בדיקה טובה אם ישענו או יעמדו זקופים.

***

ואל-הפקר רץ אברהם ויקח בן-פקר רץ וטוב (יח,ז')

בן-פקר רץ וטוב פירש רש"י ג' פרים היו, כדי להאכילן ג' לשונות בחדל (בבא מציעא פו:) **בחדל**. שרצה ליתן להם בשוה מאכל חשוב **בתבלין** של מלכים ושרים. [רש"י שם].

והגר'א פירש לשונות מלשון הסברים. ג' לשונות בחדל, ג' הסברים במילה **חדל**:

לעומקו של מקרא וירא

רְבִי מְאִיר האיר **דרגת הנפש** היא הקשורה לגוף ולתחושות האדם, הצריכים שמירה מיוחדת על ידי המלאכים, והיא שמירה **תתאה**, לשעבד כל כוחותיו ומעשיו לקדושה וטהרה, **וכנגדם** אמר פִּי מְלֹאכְיוֹ יְצִנָּה לָךְ לְשִׁמְרָךְ, הָיִי הַנְּשָׁמֵר גְּדוֹל מִן הַשׁוֹמֵר.

רְבִי יְהוּדָה האיר **דרגת הרוח**, היא הרוח מְמַלְלָא, אשר ממנה תוצאות כח הדיבור שבאדם, הצריכים שמירה מיוחדת על ידי המלאכים, והיא שמירה **אמצעיתא**, כמידת הרוח שהיא אמצעית בין הנפש ובין הנשמה. וכיוון בזה שיש לשעבד כח דיבורו לקדושה וטהרה, ולהיות התפילה **נישאת** על ידו בידי המלאכים עד כסא הכבוד. **וכנגדם** אמר על פְּפִים יִשְׂאוּנָךְ, הָיִי הַנְּשָׂא גְּדוֹל מִן הַנוֹשֵׂא.

רְבִי שְׁמַעוֹן האיר **דרגת הנשמה**, היא הקשורה למחשבותיו והגיגיו של האדם, הצריכים שמירה מיוחדת על ידי המלאכים, והיא שמירה **עילאה**, לשעבד כל מחשבותיו והגיגיו של האדם לקדושה ולטהרה, **וכנגדם** אמר שְׁלַחֲנִי, הָיִי הַמְּשַׁלֵּחַ גְּדוֹל מִן הַמְּשַׁתְּלֵחַ. ובכח רוחני עליון זה יכול האדם לשלוח

שמצינו ביעקב אבינו וישלח מלאכים ממז.

וכן מובא במדרש רבה (וישלח, פרשה ע"ח) **רְבִי מְאִיר וְרְבִי יְהוּדָה וְרְבִי שְׁמַעוֹן**, [סוברים כאחד, ולא פליגי] **רְבִי מְאִיר** אוֹמֵר מִי גְּדוֹל [בחשיבות] הַשׁוֹמֵר אוֹ הַנְּשָׁמֵר, מִן מֵה דְקָתִיב (תהלים צא, יא): פִּי מְלֹאכְיוֹ יְצִנָּה לָךְ לְשִׁמְרָךְ, הָיִי הַנְּשָׁמֵר גְּדוֹל מִן הַשׁוֹמֵר. **רְבִי יְהוּדָה** אוֹמֵר מִי גְּדוֹל הַנוֹשֵׂא אוֹ הַנְּשָׂא, מִן מֵה דְקָתִיב (תהלים צא, יב): על פְּפִים יִשְׂאוּנָךְ, הָיִי הַנְּשָׂא גְּדוֹל מִן הַנוֹשֵׂא. **רְבִי שְׁמַעוֹן** אָמַר מִן מֵה דְקָתִיב: וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי, הָיִי הַמְּשַׁלֵּחַ גְּדוֹל מִן הַמְּשַׁתְּלֵחַ.

וְהַיֵּינָן בָּהֶן, הרי בכל ג' הדרשות כוונתם שהאדם גדול בחשיבות מהמלאך, ולא פליגי. אם כן מה חילוק יש בין ר' מאיר, ר' יהודה ור' שמעון. ומה חידוש יש בדברי אחד על חבירו.

ולעומקו של מקרא יש לומר שמכוונים דבריהם כנגד ג' חלקי הנפש, **נפש רוח נשמה**, בהם ניכרת חשיבות האדם על המלאך.

לעומקו של מקרא וירא

יצחק, **יָדַע יָדַע שְׂגֹאוֹלוֹת מִצְרִיִּים**
תלויה בהולדת יצחק, ואין לעכב את
הגאולה אפילו כמלא נימא.

וכן מצינו שנטמאה העיסה ולא חכה
אברהם לעשות עיסה אחרת טהורה,
אלא נתן להם חלב ובן הבקר בלא
לחם כאשר אמר, **כְּדֵי לֹא לַעֲכֹב אֶת**
הַגְּאוּלָּה אֲפִילוּ כְּדֵי אֲפִית פֶּת לַחֵם
קלה.

ועל דרך הצח, יוצא איפוא, **שארבע**
לשונות של גאולה בְּצִיָּאָה ממצרים
לְקָרוֹת, נמשכו מאברהם עת הכניס
אורחיו בארבע לשונות של מהירות.

וזה סוד אומרו **בְּחִפְזוֹן** לענין יציאת
מצרים: וְאֶכְלָתֶם אֹתוֹ **בְּחִפְזוֹן** [שמות
יב,יא] ופירש רש"י שם, לשון בהלה
ומהירות, וכן נאמר פִּי **בְּחִפְזוֹן יִצְאֶתְלָהּ**
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם [דברים טז,ג].

***

דרשת אֵיחָ ו-אֵיוֹ

וַיֹּאמְרוּ אֲלֵינוּ אֵיחָ שְׂרָה אֲשֶׁתְּךָ
(יח,ט')

מלאכים ממשכן הנשמה שעיקרה במח,
לכל מקום שירצה, ולכל מטרה נעלה
וקדושה. וכדכתיב ביעקב **וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב**
מַלְאָכָיו (בראשית לב,ד').

ואשר על כן נאמר באברהם וְהָיָה
עִמָּד עֲלֵיָהֶם, בדרגא עילאה, כי זו
דרגתו של אברהם וכל האבות שהם
מרכבה לשכינה, ולכן נאמר בו וְהָיָה-
עִמָּד עֲלֵיָהֶם תַּחַת הַעֵץ, בצילא
דמהימנותא. **והמלאכים תחתיו**. לכן
נאמר וַיֵּאבְדוּ אַע"פ שאינם צריכים
אוכל גשמי עשו עצמם כאוכלים, **כי כן**
ציוה אברהם.

***

וַיִּמְהַר, מְהֵרָא, רַץ, וַיִּמְהַר לַעֲשׂוֹת
(יח,ו-ז)

ויש ליתן טעם לארבע לשונות של
מהירות אלו. **ושמא יש לומר** כי הכיר
בהם שבאו לשליחות מפי עליון, ומהר
לא לעפְכָן.

ועוד יש לומר, על פי מה שנאמר לו
בברית בין הבתרים **יָדַע תִּדַע פִּי-גֵר** |
יִהְיֶה זְרָעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם
וְעָנוּ אֲתָם אַרְבַּע מְאוֹת שָׁנָה. ועתה
משבאו המלאכים לבשר לו על הולדת

לעומקו של מקרא וירא

{ד} וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם כִּי-טוֹב
וַיִּבְרָא ל (בד היינו ו').

ובשימת לב, אותיות ואי"ו מפוזרות בפסוקים אלו על פי סדר שש - אחת עשרה, שש - אחת עשרה. כיצד: ו' של ואי"ו היא במילה האחת עשרה מבראשית. ממנה תמנה שש מלים עד האות א' של ואי"ו, ממנה תמנה עוד אחת עשרה אותיות עד האות י' של ואי"ו, וממנה תמנה עוד אחת עשרה אותיות עד האות ו' של ואי"ו (והאות ו' הזו האחרונה מורכבת מאותיות בד של ויבדל, שכן בגימטריה בד הן ו'. ומחזוריות זו של 11-6, 11-6, תורה על גימטריה אי"ו (פעמים י"א-ו). לרמז שכשם שאמרו איה לאברהם כן אמרו איו לשרה. וכן איו היא גם גימטריה של איה עם הכולל. ועוד תרמז המחזוריות של פעמים על כך שהמלאכים נבראו ביום השני.

ועוד יש לומר שהמילה איו מרומזת גם בשני הפסוקים האמצעיים: {ב} וְהָאָרֶץ הִתְהַוָּתָה וַיִּבְהוּ וַחֲשָׁף עַל-

נקוד על אי"ו שבמלה אֱלֹהִים ופירש רש"י, שכשם שאמרו לו איה שרה כך אמרו לה איו לאברהם, כדי לחבב אשה לבעלה.

ומצאנו בכמה מקומות בזה"ק ובתיקונים ש"איה" הוא לשון המלאכים, וכפי שתקנו בתפילה משרתיו שואלין זה לזה איה מקום כבודו להעריצו.

ולפי שאמרו לשרה איו יוצא איפוא, שגם אי"ו הוא לשון המלאכים. ויש לעיין היכן עוד נמצאנו למדים שגם איו הוא לשון המלאכים.

ועל דרך הסוד, נמצא בספר שרשי השמות להרמ"ז, שהשם איו הוא השם היוצא מבראשית ועד האות ד' שבויבדל, כזה: [ונוסף ו' בתחילה כפי ששאל יתרו לבנותיו ואיו למשה].

{א} פְּרָאשִׁית פְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם
וְאֶת הָאָרֶץ: {ב} וְהָאָרֶץ הִתְהַוָּתָה תְהוֹ
וַיִּבְהוּ וַחֲשָׁף עַל-פְּנֵי תְהוֹם וַיִּרְוַח אֱלֹהִים
מִרְחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם: {ג} וַיֵּאמֶר
אֱלֹהִים יְהִי אֹר וַיְהִי-אֹר:

לעומקו של מקרא וירא

ועל דרך הצח, יעידו ראשי תיבות של איה מקום כבודו להעריצו על שפת המלאכים, שכן איה מקום כבודו להעריצו, ר"ת מלא"ך. ואשר על כן למודים הם בלשון איה ו איו.

ועוד על דרך הרמז והסוד, שתי הלשונויות איה ו-איו, הן מילואי ו"ה" בצירופי שם השם. שכן יש ג' אפשרויות למילויי האות ה"א, וכן ג' אפשרויות למילויי האות ו"ו. ובשניהם רמוזים איה ו-איו. כיצד:

צירופי "ה":

הא היל הה. סופי תיבות איה"ה.

צירופי "ו":

ואו ויו וו. אותיות שניות איו"ו.

ועוד, שם השם השולט בעולם הבריאה שהוא כנגד שרה אמנו, הוא יו"ד ה"א וי"ו ה"א. וצירופי אותיות המילוי שלו הם איה"ה ו איו"ו. בסדר ישר והפוך. כיצד:

איה"ה בסדר ישר: ה"א וי"ו ה"א,

איה"ה בסדר הפוך: ה"א וי"ו ה"א,

וכן איו"ו בסדר הפוך: וי"ו ה"א. לרמז על רצוא ושוב שהיא סדר פעולת

פני תהום ורוח אלהים מרחפת על-פני המים: {ג} ונאמר אלהים יקי אור ויהי-אור: כיצד: א' מאלקים, י' מהמלה פני (מרחפת על פני המים) והאות ו' מהמלה אור [ויהי אור].

ואם נצרפם יחדיו נקבל אור פני אלקים, הוא איו בסדר הפוך.

הוא אור המלאך שהאיר פני משה וסימנך: ויואל משה, הן אותיות ו איו למשה, ששאל יתרו את בנותיו ו איו. בהתכוונו למשה.

הוא המלאך הבא להאיר פני חשכת העקרות ולבשר על בן לשרה.

וכן המלאך הנקרא בשם איה והוא מע"ב שמות היוצאים מן הפסוקים ויסע ויבא ויט, שבפרשת בשלח וילפי השיטה השלישית של אחד ביושר ושניים בהיפוך, כמובא בלעומקו של מקרא פרשת בשלח].

ואשר על כן פנו המלאכים לאברהם ושאלו על שרה איה שרה אשתך, וכן פנו לשרה לשאול אותה על בעלה ואיו.

לעומקו של מקרא וירא

והתורה נתנה היכר בין דברי המלאך לדברי השם. שהקב"ה שבידו סיפק לעשות אומר "אָשׁוּב" בדרך של החלטת הדבר, והמלאך שאין סיפק בידו לעשות בלתי שהקב"ה עוזרו, אמר **שׁוּב אָשׁוּב**, כאומר אִם שׁוּב על ידי הקב"ה, אָשׁוּב. ואם לאו לאו.

אך עדיין יש ליתן טעם מדוע ידבר המלאך בלשון כפולה. שהיה יכול לומר **שׁוּב** בלבד או כיוצא בו.

ולעומקו של מקרא יש לומר שירמזו הפסוק לדברי רבותינו במסכת ברכות (ד.) מיכאל באחת וגבריאל בשתיים. שנאמר במיכאל וַיֵּעַף [ישעיהו ו,ו] וַיֵּעַף אֱלֹהִים מִן הַשָּׁמַיִם, ובגבריאל נאמר [דניאל ט' ט'] "מַעַף בִּיעַף". ולפי זה יובן הלשון "שׁוּב אשׁוּב" והוא כעין "מַעַף בִּיעַף". ואע"פ שהיה זה מיכאל שבישר לשרה, כאשר הוא בא עם גבריאל, משהו הוא את פריחתו לפריחת גבריאל שנאמר בו מועף ביעף. ופורחים הם יחד בשתי עיפות, כגבריאל. וזה "שׁוּב אשׁוּב". אך הקב"ה שכל מלא העולם כבודו, אומר למועד אשׁוּב.

***

המלאכים, וכן אי"ו בסדר ישר: ה"א וי"ו.

ואשר על כן השתמשו המלאכים בזו הלשון לחבב אשה על בעלה, והוא רמז לעתיד לבוא, לחבב כנסת ישראל על הקב"ה, ולחבב קוב"ה על כנסת ישראל. אייה כבוד מלכותו להעריצו.

***

וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלַי כְּעַת חַיָּה וְהִנֵּה-בֶן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וְשָׂרָה שְׂמַעַת פֶּתַח הָאָהֳלָה וְהוּא אֶתְרִיו: (יח,י)

בשימת לב, נאמר כאן שׁוּב אָשׁוּב ושלשה פסוקים לאחר מכן נאמר: "לְמוֹעֵד אָשׁוּב אֵלַי כְּעַת תָּגֵה וּלְשָׂרָה בֶּן". ואשר על כן יש ליתן טעם ההבדל בין שׁוּב אָשׁוּב ובין אָשׁוּב.

ובהסבר פשט הדברים "שׁוּב אָשׁוּב" נאמר על ידי המלאך [פסוק י'], ו"אָשׁוּב", נאמר על ידי הקב"ה, למחרת. וכפירוש רש"י [פסוק י"ד] למועד אשר קבעתי לך אתמול.

לעומקו של מקרא וירא

על הנס שעתידי להתרחש בגרמי השמים, להשוות ימי הלבנה לימי החמה. ולפי זה יובן כל הלשון של **הַיִּפְלֵא. הַיִּפְלֵא מֵה' דָּבַר לְמוֹעֵד אֲשֶׁר-אֱלֹהִים פָּעַת תְּהִי וְלִשְׂרָה בִּן (יח,ד)**. כשם שבכח השם לחולל נסים בגרמי השמים, כן יחולל לך את הנס הזה ולשרה בן. ועל כן דייקו הכתובים למועד היינו ימות הלבנה, **כעת חיה היינו ימות החמה**. שייעשה להם נס שמימי, כשם שנעשה בשמים, וכאמרו: **הַיִּפְלֵא מֵה' דָּבַר לְמוֹעֵד**. שכל המועדים בידו ניתנו.

***

דרשת

וְהוּא אֶתְרִיו

וְשָׂרָה שִׁמְעַת פֶּתַח הָאֵהָל וְהוּא אֶתְרִיו (יח,י')

וְהוּא אֶתְרִיו. יש להבין מה הכוונה וְהוּא ומה הכוונה אֶתְרִיו. רבו בזה הדיעות. לרש"י וְהוּא הכוונה לפתח. אֶתְרִיו הכוונה אחרי המלאך. כלומר הפתח היה אחר המלאך. למדרש רבה וְהוּא זה ישמעאל. ועוד דעה שם: וְהוּא זה המלאך שהביט

פָּעַת חִלָּה. ברש"י: כעת הזאת לשנה הבאה ופסח היה ולפסח הבא נולד יצחק. כדלקמן [כא,ב] וַתֵּהָר וַתֵּלֶד שָׂרָה לְאַבְרָהָם בֶּן לְזִקְנָיו לְמוֹעֵד אֲשֶׁר-דָּבַר אֱתוֹ אֱלֹהִים. וברש"י: את המועד אשר דבר וקבע כשאמר לו (לעיל יח יד) **למועד אשוב אליך**, שרט לו שריטה בכותל ואמר לו, **כשתגיע חמה** לשריטה זו בשנה אחרת, תלד.

ומכך שאמר **כשתגיע חמה** היה זה לפי **ימות החמה**. ומכך שאמר ולפסח הבא נולד יצחק היה זה לפי **ימות הלבנה**.

וקשה, שהרי בכל שנה יחסרו לימות הלבנה מימות החמה י"א יום לערך. וגם אם תאמר שעובר אברהם חדשים ושנים עדין קשה, שלא אמרו לו בעוד ג' שנים אלא לשנה האחרת ויחסרו י"א יום. ואין עיבור ל י"א יום. ואם תאמר שעובר את כל החדשים עדיין חסרים חמישה ימים. כי ששה חדשים ממילא מעוברים, ויחד אתם יחסרו י"א יום.

ואשר על כן צריך לומר שהחדשים עוברו בידי שמים יותר מדרכם באורח נסי, ולכן כשאמר הקב"ה למועד אשוב אליך כעת חיה היתה זו הודעה

לעומקו של מקרא וירא

השכינה הקדושה ושפע החסד של אברהם ושרה, שהם נשמת העולמות כמובא בספרים הקדושים.

ללשון האומרת שהוא אחריו זה אברהם היושב מאחורי השכינה התורה מדגישה את התגלות השכינה, כאומרו (שמות לג, כג') וְרָאִיתָ אֶת-אֲחֵרֵי וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ. ללשון האומרת שהוא אחריו זה האור שבא משרה אמנו, היינו גילוי שכינה בדרגה כזו, שגם המלאך יראהו רק מאחוריו.

וללשון שאומרת שהפתח היה אחורי המלאך לומר לנו שאין גב למלאכים, וזה מצד ראיית האדם אותם. אבל במציאות יש להם גב ולכן נאמר והוא, הפתח, אחריו.

וכבר התבאר בתחילת הפרשה שאלו הם דרגות התגלות השכינה. הקב"ה מעל הכל וראית את אחורי ופני לא יראו. המלאך ממצע בין הקב"ה והאדם ולכן המלאך דרגתו שונה מזה של הקב"ה שאפשר לראות רק את פניו של המלאך ולא את אחוריו. ככתוב [יחזקאל א, י'] "ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור לארבעתם ופני נשר לארבעתן.

לאחריו והרגיש שבאת אורה מאחוריו. פירושו: אורה של שרה שבאה לשמוע דברי המלאכים.

ובזוהר הק' מובא: מאי והוא אַחֲרָיו, והיא אַחֲרָיו מְבַעֵי לֵיהּ. אֶלָּא רָזָא אֵיהּ, וְשָׂרָה שׁוֹמַעַת מַה דְּתַנּוּה אָמַר קוּב"ה. כלומר והוא זה דבר ה'. אַחֲרָיו שְׁמַאמַת את דברי הנבואה של המלאך.

ובשימת לב, יש שלש לשונות בזהר, אחת שפתח האהל הוא רמז לקב"ה ולשון שני שפתח האהל הוא דרגת תחתונה של הנבואה, והוא אחריו הוא רמז לקב"ה שְׁמַאמַת את דברי הנבואה. ומן יומא דְּהַנּוּת שָׂרָה בְּעֶלְמָא לָא שְׁמַעַת מְלָה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּרַ הַהוּא שְׁעָתָא. ולשון שלישי, פתח האהל זו שרה שישבה שם לשמוע את דברי הנבואה, והוא אַחֲרָיו זה אברהם שישב מאחורי השכינה.

ומעתה יש ליתן טעם מדוע הדגישה התורה לומר אַחֲרָיו. ללשון שאומרת שוְהוּא זה ישמעאל יש להבין שאחוריו כוונתו שישמעאל אחרי הפתח ואין הפתח לפניו, שלא קרב זה אל זה, ואין לו כל מקום בפתח שבו נמצאת

לעומקו של מקרא וירא

נאמר **וַיֵּרָא אֶת-אֱחָרֵי רַק וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ. וְעוֹד יש לומר שלעתיד יהיה מלאך זה עם יצחק בעקידה כאשר ישאל (כב, ז') וַאֲיֵה הַשָּׂה לְעֵלָה.**

וְכך ישאל יצחק את אביו: **וַאֲיֵה** אותו מלאך שאמר **אֲיֵה** שרה אשתך, שיאמר עתה **אֲיֵה** הששה לעלה.

ואברהם יענה לו: **והוא**, המלאך ששאלת, הוא היה **אחרי**, אחרי הפתח, כאשר שאלני **אֲיֵה** שרה אשתך, ועתה בא יבוא המלאך להושיענו, וישלח לנו את **השה** שהוא - השה - הוא יבוא **אחרי**, אחרי המלאך. כי **השה** הוא שם קדוש מע"ב שמות היוצאים מג' פסוקים של ויסע ויבא ויט, וקשור עם המלה **וַאֲחֵרֵי**. כיצד: **והשה** הוא השם **הארבעים ואחד** מע"ב שמות. וגם המילה "**ואחרי**" **שבקריאת שמע בפרשת ציצית**, גם היא התיבה **הארבעים ואחת**, שבפרשת ציצית. [ולא תתורו אחרי לבבכם **ואחרי** עיניכם].

ומובא בספרים הק' בזהר הקדוש, בשל"ה הקדוש בספר הכוונות ומביאו האוהב ישראל מאפטא שבפרשת ציצית יש ע"ב תיבות עם החזרה של ה'

שמכל ארבעה צדדים יראה המלאך עם **פניו**. ולא עם אחוריו. ועוד מצינו [יחזקאל י, יד'] "וארבעה פנים לאחד. פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם והשלישי פני אריה והרביעי פני נשר." גם פה דבר הכתוב בארבע פנים מכל צדדי המלאך. [רק שהחליף הכרוב את השור כדי לא להזכיר עוון העגל אצל המלאכים].

וכאן בא הכתוב לומר **והוא אַחֲרָיו. והוא - הפתח, היה מאחורי המלאך.** כלומר מצד אחד שרה אמנו, ובינה ובין המלאך מפריד הפתח, והפתח מאחורי המלאך בדברו אל אברהם היושב מחוץ לפתח, ואומר לו **שוב אשוב**.

יוצא, איפוא, שהמלאך בפנותו לאברהם, היה גבו מופנה לפתח, והפתח היה בין גב המלאך לשרה אמנו שהיתה בפנים. וזה שנאמר והוא - הפתח - אחרי, אחורי גב המלאך.

ואשר על כן בא הכתוב להדגיש כי זה שאין גב למלאכים זה **מצד האדם**. שאין רשות לאדם לראות את גב המלאך. **אבל במציאות יש לו גב.** ומה שאין לנו רשות לראות את גבו כדי לידע ההבדל בינו ובין רבו. שאצל רבו

לעומקו של מקרא וירא

ועוד יש לומר והוא אַחֲרָיו הוא **יצחק**. שמלאך זה הוא מיכאל הנקרא בכמה מקומות על שם נבואתו "**למה זה**". והוא אשר שאל **למה זה** צחקה שרה. וללשון זאת **והוא אַחֲרָיו** הוא **יצחק**, שיבוא אחרי דברי המלאך באומרם **למה זה** צחקה שרה. והוא יצחק יבוא אחריו, ואותו מלאך ימציא לו את האיל כדי שיחיה יצחק ויוליד את יעקב, ואותו מלאך ילחם עם יעקב עד עלות השחר וישאלהו לשמו ויאמר לו המלאך **למה זה** תשאל לשמי, ויברך אותו שם. היוצא מכאן ש"והוא אחריו" הוא מורה על סדר הדורות. כיצד: והוא אחריו הוא אברהם שהלך אחרי ה'. והוא אחריו הוא יצחק והוא אחריו הוא יעקב שנאמר בו **וְאַחֲרָיו-כֵּן יֵצֵא אָחִיו**, וכשם שהיה בחיר האבות כן היה בחיר הבנים. כדאמרי אינשי, אחרון אחרון חביב. **ועוד**, שמיכאל הוא זה שמקריב נשמות הצדיקים על המזבח העליון, ועד שלא יופיע האיל יקריב את נשמת יצחק שפרחה, ולאחר שהופיע האיל שנאמר בו והנה איל אַחַר, החזירה לנשמת יצחק למקומה מתוקנת, זכה וברה, ועל ידי כך נתקנה נשמתו להיות יסודה מנוקבא לדוכרא, שכן **איל** בארמית נקרא **דוכרא**. וזה שאמרו בזוה"ק שעד העקידה לא היה

אלקיכם אמת, ולכל תיבה שם השם משמות ע"ב המיוחד לה]. יוצא איפוא **שהשה** וגם **ואחרי** הם במספר המ"א, והמלה **ואחרי** (עיניכם) מְכַנְנֶת כנגד השם הק' **השה**.

וכשנאמר בתורה **והוא אחריו** כביכול אלו דברי המלאך שעתיד לומר **והוא השה הבא במקום יצחק**, הוא אחריו. הוא יַעֲקֹד אחרי יצחק. הוא **השה**, הוא **האיל** שנאמר בו **בסבך בקרניו**. וכן איל בגימטריה מ"א.

והשה כשגָדַל נהיה אֵיל. וכאילו נאמר בו והאיל **אחריו**, אחרי השה.

ובא הכתוב השלישי הוא האיל והכריע ביניהם. שנאמר (כב,ח') וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹהִים יְרָא-לִי הַשֵּׁה לְעֹלָה בְנִי, ואיני יודע עדיין מה לעולה, בני או השה השה או בני. מיד מה כתיב, [כב,יג'] וַיֵּרָא וְהִנֵּה-אֵיל אַחַר נִצְתָו בְּסֹבֵב בְּקִרְנָיו וַיִּלֶּךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת-הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַחַת בְּנוֹ:

ובקרניו הוציאנו הפסוק מן הסבך והכריע: לא בני ולא השה אלא האיל.

לעומקו של מקרא וירא

וכן לעתיד לבוא יתקיים והוא אֶתְרִיו במלך המשיח, משיח בן דוד שיבוא אחרי משיח בן יוסף, ביום ההוא, אשר הוא לא יום ולא לילה, הוא יום הגאולה שנאמר בו והוא אֶתְרִיו, הוא העולם הבא שבא אחרי העולם הזה, הוא היום המיוחל של אחרית הימים.

וביום ההוא, יתקיים הפסוק והוא אֶתְרִיו בקב"ה ובעם ישראל כולו. ויהיה הוא, כל עם ישראל אחריו, אחרי ה' ככתוב [הושע יא, י] אֶתְרִי ה' יִלְכוּ, וכהמשך הפסוק: פְּאֲרִיָה יִשְׂאָג כִּי-הוּא יִשְׂאָג ויִתְרְדוּ בְּנֵי מִיָּם: ופירש רש"י פְּאֲרִיָה יִשְׂאָג. עוד ישאג להם [הקב"ה] כאריה שיצאו מן הגלויות וילכו אחריו כִּי-הוּא יִשְׂאָג וכאומרם אני ולא מלאך, ויִתְרְדוּ בְּנֵי מִיָּם [כתרגומו] ויתכנשון גלוותא ממערב. פירוש: ויתקבצו כל הגלויות ממערב, ובאמרו ממערב יתכוון לומר לאו דווקא ממערב, אלא מכל קצוות תבל, על ידי השכינה הקדושה שעיקר מבואה הוא מִיָּם, כלומר ממערב.

וכדאיתא בגמ' [בבא בתרא כה.] שהמערב תדירא בשכינה, ופירש רש"י שם: במערב היא שוכנת. וכדאריב"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו שהודיעו

ראוי יצחק להוליד, ובעקידה נתקן. והועילה תפילתו לנוכח אשתו להיות שניהם ראויים להוליד את יעקב שיבוא אחריהם.

ועוד יש לומר על הכתוב "והוא אֶתְרִיו" שהוא זה המלאך, שהוא עתיד להיות עם עם ישראל, אחריו, בצאתם ממצרים וללכת מאחריהם להגן עליהם מפני המצרים, על הים. ככתוב "וַיִּסַּע מִלְאָךְ הַגָּלְתִּים הַהֵלֵךְ לְפָנָי מִתְּנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךְ מֵאַחֲרֵיהֶם" [שמות יד י"ט]. וזה פירוש של והוא אֶתְרִיו.

עם וו החיבור. והוא המלאך המבשר לאברהם ושרה הוא המלאך אשר ילך מאחריהם על הים, והוא אֶתְרִיו הוא יעקב הוא ישראל סבא שעמד על הים וראה כל הנסים והנפלאות האלה כאומרו: וירא ישראל את היד הגדולה, וירא ישראל, ישראל סבא. וכן הוא במדרש רבה (ב"ר צב, ב): רבי פנחס בשם ר' הושעיא אמר: נטל הקב"ה רגליו של אבינו יעקב והעמידן על הים ואמר לו: ראה נסים שאני עושה עם בניך שנאמר (תהלים קיד, א) "כְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם" ישראל סבא רבי הונא בשם ר' אחא אמר אף רגליהם של אבות העמיד על הים שנאמר (שם עח, יב) "בְּגֹד אֲבוֹתָם עָשָׂה פְּלֵא פְּאֲרִץ מִצְרַיִם." עכ"ל.

לעומקו של מקרא וירא

ותצחק שְׂרָה בְּקִרְבָּהּ. תרגם אונקלוס וחייתו. והוא לשון לגלוג. ואילו אצל אברהם נאמר בו ויפל אֲבִרְהָם על-פְּנֵיו ויִצְחַק תרגם אונקלוס וחדו. והוא לשון שמחה.

ואכן, פירש רש"י: למדת שאברהם האמין ושמת, ושרה לא האמינה ולגלגה. {יז,יז}.

ויש ליתן טעם מדוע לגלגה. והרי אברהם היה טפל לשרה בנביאות. ואת הנפש אשר עשו בחרן נאמר ששרה מגיירת את הנשים. ולשון לגלוג לכאורה רחוק מן הדעת.

ולעומקו של מקרא נראה לומר טעם בזה, מן הפסוקים עצמם: {יח,יא} וְאֲבִרְהָם וְשָׂרָה זָקֵנִים בָּאִים בְּיָמִים קְדָל לְהָיוֹת לְשָׂרָה אֶרֶח פְּנָשִׁים: {יב} וּתְצַחֵק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אֲחֵרֵי בְלִתִּי הָיְתָה-לִּי עֶדְנָה וְאֲדֹנָי זָקֵן.

כי יש יתרון לאשה על האיש באמונה תמימה, של מְבַשְׂרֵי אֲחֵזָה אלוֹק, מהאורח כנשים המתחדש מידי חדש בחדשו ע"י מחדש החדשים. וכאן אומר הכתוב קְדָל לְהָיוֹת לְשָׂרָה אֶרֶח פְּנָשִׁים: ותצחק שְׂרָה בְּקִרְבָּהּ. על מה צחקה ולגלגה, לא ח"ו על דברי

מקום תפלה דכתיב {נחמיה ט-ו} וצבא השמים לך משתחוים ופירש רש"י שם: לאבותינו. אנשי כנה"ג שאמרו מקרא זה בספר עזרא. וצבא השמים. השמש והירח העומדים במזרח: לך משתחוים. למערב.

והיינו: והוא אֲחֵרֵינוּ: והוא עם ישראל אֲחֵרֵינוּ אחרי הקב"ה ילכו בגאולה השלימה בב'א.

***

דרשת

ותצחק ותכחש פי יראה

{יח,יא} וְאֲבִרְהָם וְשָׂרָה זָקֵנִים בָּאִים בְּיָמִים קְדָל לְהָיוֹת לְשָׂרָה אֶרֶח פְּנָשִׁים {יב} וּתְצַחֵק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אֲחֵרֵי בְלִתִּי הָיְתָה-לִּי עֶדְנָה וְאֲדֹנָי זָקֵן

[יג]. ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקה שְׂרָה לֵאמֹר הֲאֵפֶ אֲמָנָם אֵלֶי וְאֲנִי זָקֵנָתִי

[יד] הִיפְלֵא מֵה' דָּבָר לְמוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת חַיָּה וּלְשָׂרָה בִן. [טו] ותכחש שְׂרָה לֵאמֹר לֹא

צחקתי פי יראה

לעומקו של מקרא וירא

אמונת אברהם הגיעה לו מתוך **שכלו** שהתבונן בכריאה והבין השגחת השם בעולמו. **ואמונת שרה**, באה לה מן **ההרגש**, שחזתה מבשרה אלוק, והרגישה בכל ישותה את השכינה. וכן לקמן אמרה **גרש** האמה הזאת ואת בנה, שהוא לשון **הרגש**, שהרגישה כי אינו טוב לבנה.

ולכן מציינים חז"ל שאברהם היה טפל לשרה בנביאות, כי **חכם אמנם עדיף מנביא**, שהנביא כל זמן שהשם מתגלה אליו הוא מתנבא. וכשאינו מתגלה אינו מתנבא. **וחכם** בשכלו יכול לדרוש את השם יום יום. לעומת זאת נבואתה של שרה היתה גדולה משלו, עד שאברהם היה טפל לה בנביאות.

ומכאן יובן ההבדל בין וחייכת אצל שרה ובין **וחדי** אצל אברהם. **עד שחדל להיות לשרה אורח כנשים היתה ההתגלות עליה מְקַרְבָּה**, ומבשרה תחזה אלוק. **ומשחדל להיות לשרה אורח כנשים**, כבר לא חזתה מבשרה ומקרבה אלוק, לכן נוחה היתה לצחוק **בקרבה** צחוק של **וחייכת**, על עסקי קרבה שכבר אינם בהתגלות. ואברהם שמעולם לא פסקה ממנו ההתגלות השכלית, נוח היה לו לצחוק צחוק של **וחדי**.

השכינה הק', אלא **בְּקֶרְבָּה**, על עסקי **קֶרְבָּה**.

ואונקלוס תרגם מעוהי. על עסקי מעיה. שכל זמן שבקרוב מעיה מתגלה ההתחדשות האלקית מתקיים בה מבשרי אחזה אלוק. ומשחדל הגילוי החל הלגלוג. לא ח"ו על יכולת הבורא יתברך אלא על החדלון שבקרבה.

וכן אתה מוצא בפרקי דר' אליעזר שלאחר מעשה העגל קבלו הנשים מתנה על אשר לא השתתפו במעשה העגל. קבלו מתנה את ראש חדש להיות לעולם יום טוב שלהן.

ולכאורה יש לשאול מה למתנת ראש חדש אצל עוון העגל. אלא שהמאמין בעגל ח"ו כמאמין בעולם קדמון **שאינו מתחדש** על ידי המחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית. **והנשים שְׁמֵשְׁרֶן יחזו אלוק**, לא נתנו לב להאמין לשטות העגל. ולכן קבלו את **מתנת ההתחדשות** שהיא ראש חדש המתחדש מדי חדש בחדשו כהתחדשות עדנת האשה.

ולפי הדברים הללו, יש להבין את ההבדל בין **אמונת אברהם ואמונת שרה**.

לעומקו של מקרא וירא

ובזה ינתן טעם למה שנאמר {טו} וַתִּכְחַשׂ שָׂרָה לְאָמֵר לֹא צָחַקְתִּי כִּי יִרְאֶה, כִּי לִמְחַרַּת הִבִּינָה כִּי חֲזַתָּה מִבְּשֵׁרָה אֲלוֹק, וּנְתַמְלָאָה בִּירָאָה, וְכֵן הִיתָה יִרְאָה עַל אֲשֶׁר אֲתַמּוּל הִיָּה לָהּ לִגְלוּג וְלוֹ לְרֹגַע, וּתְפַשֶּׂה לְשׁוֹן אַחֲרוֹן וְלִכֵּן {טו} וַתִּכְחַשׂ לִמְחַרַּת, שָׂרָה לְאָמֵר לֹא צָחַקְתִּי כִּי יִרְאֶה. וּמְדוּעַ יִרְאָה, כִּי יִרְאָה מְדוּעַ אֲתַמּוּל לֹא הָאֵמִינָה עַד שֶׁנִּכְחַח לִמְחַרַּת לְדַעַת כִּי אֲכֵן לַעַת בְּלוּתָהּ הִיתָה לָהּ עֲדָנָה. וְהֵם הֵם הַדְּבָרִים שֶׁפִּירֵשׁ רַש"י שֶׁלִּמְחַרַּת אָמַר הַקַּב"ה לְאַבְרָהָם לְמָה זֶה צַחֲקָה שָׂרָה. וְאוּלַי אֲפֶשֶׁר לִמְרַם שְׁכוּוֹנָתוֹ בִּזְוָה שֶׁצַּחֲקָה מִשְׁמַחָה בְּלֹא לִגְלוּג רַק לְאַחַר שְׁנוּכַחָה כִּי הִיתָה לָהּ עֲדָנָה.

וְכֵן יִהְיֶה סֹדֵר דְּבָרֵיהֶּ: עֵתָה לֹא צַחֲקָתִי מִלְּגִלוּג, כִּי יִרְאָה כִּי צִדָּד אֲתַמּוּל צַחֲקָה בְּלִגְלוּג כִּי לֹא הָאֵמִינָה. וְדָבָרֵיהֶּ אֲחֵרֵי בְּלִתֵּי הִתְהַ-לֵּי עֲדָנָה שֶׁאֲמָרָה אֲתַמּוּל בְּתַמִּיָּה הִיוּ בְּלִגְלוּג, אֲבָל עֵתָה קִבְּלוּ דְּבָרֵיהֶּ מִשְׁמַעוֹת שֶׁל שְׂמַחָה וְאִמּוּנָה וְלֹא בְּתַמִּיָּה: אֲחֵרֵי בְּלִתֵּי הִתְהַ-לֵּי עֲדָנָה ! וְהַקַּפְדָּת הַקַּב"ה עֲלֶיהָ הִיתָה שֶׁלֹּא הָאֵמִינָה עַד שֶׁרָאָתָהּ.

וְכֵן מִשְׁמַע מֵאוּה"ח הַק' : אֲכֵן הִנְכוּן הוּא כִּי הַקַּב"ה דִּקְדַּק בְּדְּבָרָיו טַעַם

אֲלֹא שֶׁלְּפִי הַמּוּבָא בְּרַש"י קִשָּׁה: וַיִּקַּח חַמָּאָה וְגו'. וְלַחֵם לֹא הִבִּיא לְפִי שֶׁפִּרְסָה שָׂרָה נָדָה, שֶׁחֲזָר לָהּ אֲוֹרָה כְּנֹשִׁים אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְנִטְמָאת הַעִיסָה. וְלְפִי זֶה תַּגְדֵּל הַקּוּשִׁיָּה הִרִי כֵּן חֲזַתָּה הַהֲתַגְלוֹת מִבְּשֵׁרָה וּמְדוּעַ לִגְלוּגָהּ.

וְשִׁמָּא יֵשׁ לִמְרַם שֶׁחֲשָׁבָה אֲךָ מִקְרָה הוּא, וְלֹא שִׁנּוּי סֹדְרֵי בְּרֵאשִׁית. וְלִכֵּן אֲמָרָה אַחֲרֵי בְּלוּתִי בְּדֶרֶךְ שֶׁל תִּמְיָה, אֲחֵרֵי בְּלִתֵּי הִתְהַ-לֵּי עֲדָנָה? אֵל תִּקְרָא עֲדָנָה אֲלֹא עֲדָנָה, וְהוּא לְשׁוֹן עַד-הִנָּה. [קַהֲלַת ד, ב]. וְהִיא כְּאוֹמֵרְתָּ: אַחֲרֵי בְּלוּתִי שֶׁהִיתָה לִי עַד הִנָּה, הִתְהַ-לֵּי עֲדָנָה בְּתַמִּיָּה, וְאוּלַי אֵינִי זֹאת הַעֲדָנָה הַנְּרִצִּית, וְגַם אִם כֵּן, דִּיִּיקָה לִמְרַם הִיתָה לִי עֲדָנָה. וְמָה עִם אֲדוּנִי. וְכֵל הַתַּמִּיָּהוּת הִלְלוּ בְּאוֹ לָהּ מִרִּיחּוּק הַהֲתַגְלוֹת שֶׁבְּבִשְׂרָה שְׁנַיִם כֹּה רַבּוֹת. וּמִשְׁגִּילָתָהּ לִמְחַרַּת כִּי אֲכֵן הִיתָה לָהּ הַעֲדָנָה הַנְּרִצִּית, כִּבְרָ לֹא לִגְלוּגָהּ, וְזֶה שֶׁאֲמָרָה שָׂרָה: אֲכֵן, אֲחֵרֵי בְּלִתֵּי הִתְהַ-לֵּי עֲדָנָה. וְהַתְּכוּוּנָה גַּם לְעֲדָנָת הַנְּבִיאוֹת.

וְהִיָּה זֶה לִמְחַרַּת, וְכֵן מִבּוֹאֵר מִפִּירוּשׁ רַש"י לְקַמֵּן שֶׁהֲתַגְלוּ לָהֶם הַקַּב"ה לִמְחַרַּת וְאֲמַר לָהֶם כַּעַת חַיָּה לְמוֹעֵד שֶׁקִּבְּעֵתִי לְךָ אֲתַמּוּל.

לעומקו של מקרא וירא

ולעומקו של מקרא יש לומר ששרה שנביאה היתה, הבינה שהשכינה שינתה למען השלום ולא רצתה להמרות פי השכינה ולסתור את דבריה. ולכן במקום לומר "לא זקנתי", העדיפה שרה לומר "לא צחקתי". שהעדיפה להיתפס בלשונה, מלסתור לשון השכינה. ובזה ינתן טעם נוסף לכתוב "כי יראה". כי יראה לסתור פי השכינה הקדושה. וכך יהיה ערך הדברים: ותאמר לא צחקתי אע"פ שצחקת, כי יראה לומר לא זקנתי נגד מה שאמר הקב"ה, כי ידעה שה' שינה מפני השלום ולא תמרה את פיו.

ומעתה יש לשאול מדוע היתה עליה התביעה "לא כי צחקת" והרי ה' רואה ללבב, ששניהם שמחים בישועתו. אלא יש לומר כי משמע מדברי הקב"ה, משמעות כפולה: לא רק תוכחה, אלא גם הסכמה, וכדברי התרגום יונתן: לא תדחלון ארום בקושטא גחכת. אין לכם לחשוש, אברהם ושרה, כי נכון היה לצחוק ולגחך. שלרוב הגיחוך נראה גודל הנס.

ועוד יש ליתן טעם לאומרה אַחֲרַי בְּלִתִּי. מה הוא לשון בְּלִתִּי.

הקפדתו על שרה ולא על אברהם, ותמצא כי אברהם בעת הבשורה צחק מה שאין כן שרה לא צחקה בעת שנתבשרה אלא בעת שראתה עדנה כאומרו ותצחק שרה וגו' אחרי בלותי היתה לי עדנה הרי זה מגיד כי לא נתאמת אצלה הבטחת הלידה עד שראתה השינוי ועל זה הקפיד ה'.

ובזה יוטעם מדוע חזר הקב"ה למחרת על הבטחתו: כהמשך פירוש אוה"ה הק': טעם שחזר לומר ההבטחה, לבל יחשוב אברהם כי לצד הקפדת ה' על שרה ישוב ה' מדברו הטוב אשר דבר אליו, לזה אמר אליו כי הבטחתו ישמור כעת חיה וגו'. ולפירוש רש"י היה זה למחרת שכן אמר לו: [יֵד] הִיפְלֵא מֵה' דָּבָר לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת חַיָּה וְלִשְׁרָה בֵּן. ופירש רש"י: למועד אשר קבעתי לך אתמול אשוב אליך ולשרה בן.

ועוד יש לשאול, הרי הכתוב שינה מפני השלום ואמר שכך אמרה שרה ואני זקנתי במקום ואדוני זקן. ויש להבין מדוע אמרה שרה לא צחקתי. הרי יותר היה לה לטעון לא אמרתי ואני זקנתי, אלא כך אמרתי: ואדני זקן.

לעומקו של מקרא וירא

מתחלפות הן, והן מאותו מוצא הפה, וכן ל' ור' מתחלפות הן, [כרש"י שמות כח, כב: שרשרת בלשון עברית כשלשלת בלשון משנה] אל תקרי **חדל** אלא **חזר**. ומיד **הכחישה והמעטיה את הצחוק**, והמירה את הלגלוג בשמחה.

ועוד יש לומר, שהכחישה את חומרת לגלוגה ע"י **יראתה**. ולכן הפסוק מדייק **פי יראָה**. והקב"ה אמר **לא**, אין צורך בהסבר **פי יראָה**, אלא בפשטות עליך לומר כי צחקת בלשון **שמחה**.

ועוד יש לומר שכאן הודיע הכתוב מדוע מותר לשנות מפני השלום, שלא להטיל **אימה ויראה** בבית. לכן נאמר **פי יראָה**, ותהיה הוראתו: **פי יראָה להפר את השלום בבית**.

***

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָהָם לְמַה זֶה צָחֻקָה שָׂרָה לֵאמֹר הֲאֵף אֲמַנָּם אֶלֶד וְאֲנִי זִקְנָתִי. (יח, יג)
הֲאֵף, אֶלֶד, וְאֲנִי,

על דרך הצח, הרמז והסוד,

הֲאֵף, אֶלֶד, וְאֲנִי, אלו הם ג' שמות מע"ב השמות הק' היוצאים מן

לפשוטו של מקרא הוא מלשון זקנה כתרגומו, וכן אפשר לומר כלשון בגד בלה שאינו ראוי ללבישה כן אין היא ראויה ללדת.

ולעומקו של מקרא יש לומר שהוא לשון **בְּלָתִי**. שלא היתה בעולם עקרה גדולה ממנה, שלא היתה ראויה לילד כלל. **ובלתי ה' לבדו**, רק לו נתכנו עלילות לחולל נס כזה גדול, של אחרי בלותי, להיות לי עדנה, בלתי ה' לבדו.

ועוד יש ליתן טעם לאומרו: **וַתִּכְחַשׂ שָׂרָה**. שהרי יש לשאול ממי **כִּיחַשָּׂה**. הרי הקב"ה לא פנה אליה אלא אל אברהם.

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח יש לומר ש**ותכחש** אינו מוסב אלא על **הצחוק**, בהוראה של **להמעט**. כמו פרה כחושה. **ותכחש את צחוקה**. שמיד עם צחוקה שלגלגה כדברי רש"י, מיד בראותה כי היתה לה עדנה, חזרה בה והמירה את הלגלוג בצחוק של **שמחה** למראה ההתגלות אשר בקרבה. וכנ"ל.

ותחת **חדל** צריך לקרוא **חזר** להיות לשרה אורח כנשים, שכן ד' וז'

לעומקו של מקרא וירא

השם הק' אני הוא השם הל"ו מתוך
ע"ב שמות.

הפסוקים ויסע ויבא ויט, המסוגלים
ליתן הריון לעקריות אשר בלתי ה'
לבדו לא יוכלו ללדת.

***

הבטחת הקב"ה ותוכחתו למחרת

עוד ינתן טעם לאומרו למחרת, לאחר
שליחות המלאכים לסדום: הַיִּפְּלֵא
מִיְהוָה דָּבָר לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעַת
תָּהָּ וְלִשְׁרָה בֵּן: [פסוק י"ד].
וכפירש"י: לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ. לאותו
מועד המיוחד שקבעתי לך אתמול,
[על ידי המלאך], למועד הזה בשנה
האחרת. וכפרש"י פס' י' בפסח הבא.
והעולה, איפוא, מפירוש רש"י [לאותו
מועד המיוחד שקבעתי לך אתמול]
שהתוכחה שנאמרה בפסוקים הנ"ל
[יג'-טו'] נאמרו למחרת הסתלקות
המלאכים לסדום.

ויש להבין מדוע היה צריך לחכות
למחר כדי להוכיחה.

ושמא יש לומר לעומקו של מקרא,
שהקב"ה חס על כבודה של שרה שלא
להוכיחה בפני המלאכים, או שלא רצה
לערבב שמחת הבשורה בתוכחה, לכן

ואשר על כן תאמר שרה, אֲתָרִי
בְּלִתִּי הֵימָּה-לִּי עֲדָנָה, כי בְּלִתִּי ה' לבדו
לא היתה לי עדנה.

ועל דרך הצח, נמצא כאן כעין דו-
שיח בין שרה והקב"ה. שרה אומרת
היאך אוכל ללדת אם יש עלי כזה חרון
אף, שעד היום לא ילדתי. זה שאמרה
האף אָמַנְם אֵלֵד.

אומר לה הקב"ה. שלשה מלאכים
בצבאותי, והם משמות ע"ב הקדושים
שלי. אותם אני שולח להתגבר על האף
והעקריות. אחד שמו פהא, והוא האף
האמור בהיפוך אותיות. כדי שיתהפך
לטובה, והשני שמו אלד, והשלישי
השם הק' אני, וכעין מה שמתפללים
בהושענות "אני והו הושיעה נא". זה
שעונה לה ה': האף אָמַנְם אֵלֵד ואני.
ומובא בשרשי השמות שהשם הק' אלד
חקוק הוא בכסא הכבוד. ואשר על כן
תלד את יצחק שיוליד את יעקב
שתהיה דמותו חקוקה בכסא הכבוד.

ועוד, רמז רמז לה שיוולד לה בן צדיק
כאותם ל"ו צדיקים שבכל דור. שכן

לעומקו של מקרא וירא

בשרה (בראשית כ, טז). השלישי:
ותקח הצעיר ותתקס, הנאמר **ברבקה**
(בראשית כד, סה).

וכל הכיסויים האלו הם **ממכסה עתיק**,
הוא הקב"ה. שנאמר (ישעיהו כג, יח)
כִּי לִישָׁרִים לִפְנֵי ה' יִהְיֶה סִחְרָה לְאָכַל
לְשִׁבְעָה וְלִמְכֹסָה עֲתִיק. ודרשו
בזוה"ק (ויקרא ק"ה עמ' ב') דברים
שכסה הקב"ה הנקרא עתיק יומין, יש
מהם דברים שניתן רשות לגלותם ויש
מהם שלא ניתן לגלותם.

ויש ליתן טעם בלשון זאת. **המכסה**.
ויש לומר, שבמקום שיש כיסוי,
הגילוי הוא גדול מאד, ואין לעמוד
באור הגילוי. וזה שאמר ישעיהו
לחזקיהו המלך (ברכות י), **בהדי פכשא**
דרתמנא למה לך. והם הדברים
המכוסים מאיתנו, ורק אם יהיה ניתן
לנו רשות נתבונן. **ולכן ניתנה לנו**
התורה הק' כדי **שדרכה** נוכל להתבונן
באור האלקי האינסופי.

ויש לעיין בג' מכסים הללו.
א. המכסה דאברהם הוא מעטה
היראה, **יראת ה'**. וככתוב בהר"ה
יראה.

חכה למחר כפירוש רש"י למועד אשר
קבעתי לך **אתמול**.

או כלך לדרך זו, שהוכיחה מלשון
הוכחה, **להוכיח ולאמת הדבר**, שכל
מה שאמרו המלאכים **אתמול**, אמרו
בשם שולחם, והרי הקב"ה בא **לאמת**
שליחותם. לכן אמר כפירוש רש"י
למועד אשר קבעתי לך **אתמול**. וכמו
שמובא ב"דעת זקנים": "למועד"
גימטריא "בפסח". שבזה יהיה רמז
לבנים ביציאתם ממצרים לכל דור ודור
שלא יפלא מה' דבר. וכמאמר הנביא
[עמוס ג, ז]: **כִּי לֹא יַעֲשֶׂה ה' אֱלֹקִים**
דָּבָר כִּי אִם אִם גָּלָה סוּדוֹ אֶל עַבְדּוֹ
הַנְּבִיאִים. ולכן התגלה ה' שנית **למחרת**
אל אברהם ושרה [שהם בבחינת עבדיו
הנביאים] כדי לעשות הדבר אשר
הבטיח אתמול ביד מלאכיו. ותוכחתו
היתה כדי להסיר הקפדתו ולקיים
מאמרו.

***

וה' אמר המכסה אני מאברהם
אשר אני עשה. (יח, יז)
המכסה.

בשימת לב, ג' כיסויים הם: הראשון:
המכסה אני מאברהם אשר אני עשה.
השני: הנה הוא לך **פסות** עינים הנאמר

לעומקו של מקרא וירא

ולעומקו של מקרא י"ל, שבזה ירצה רש"י לרמוז שאנשי סדום לא קיימו מתנות עניים, ולכן לא נהפכה מידת הרגז לרחמים. אלא אדרבה, גדול עוון עושק עניים שהופך מידת רחמים לרוגז.

***

וְאִבְרָהָם הִלְךְ עִמָּם לְשִׁלְחָם.
(יח, טז)

יש לשאול, מאחר ויודע אברהם כי השקפתם על סדום היא לרעה, מה לו לשלחם, והרי רוצה הוא במידת הרחמים.

ועל דרך הצח, יש לומר שנקט הכתוב **לְשִׁלְחָם** כדרך התרגום באומרו (ויקרא א, ו') **וְהַפְּשִׁיט אֶת-הָעֶלְיָה וַיִּשְׁלַח יָדָאָהָּ**.

וכשנאמר **וְאִבְרָהָם הִלְךְ עִמָּם לְשִׁלְחָם**. כוונתו בזה שרצה להפשיטם משליחותם, או לפחות לעכבם כדי שתהיה בידו האפשרות להתפלל לפני משלחם להפוך מידת הרוגז לרחמים. או כלל לדרוך זו: שעל ידי שליחותם רצה להפשיט את הקליפה מעל הקללה ולגלות את תוך-תוכה שבגרעניתה

ב. פְּסוּת עֵינַיִם שכתוב בשרה הוא מְעֻטָה האמונה. אמונת ה'. כדכתיב וּתְאֶמֶר מִי מִלֵּל לְאִבְרָהָם הִינִיקָה בְּנִים עֲרָה (כא, ז'), והוא מְלַל האמונה, המוציא אל הפעל את הרוח ממללא אשר טבע בנו הקב"ה.

ג. וְתִתְּפֹס שכתוב ברבקה וְתִתְּפֹס הַצְּעִירָה וְתִתְּפֹס הוא מְעֻטָה האהבה, אהבת ה'. כדכתיב (כה, כח) וְרַבְּקָה אֶהְבֶּתָּ אֶת-יַעֲקֹב. ונקראת אהבתה ליעקב אהבת ה' שהוא יושב באהלי תורה.

ואשר על כן נתן לנו הקב"ה רשות דרך התורה הקדושה להרים את המעטה ולגלות אפס קצהו של האור הגנוז של יראה אמונה ואהבת ה'.

***

וַיִּקְמוּ מְשֻׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סָדוֹם.

ברש"י: **וישקיפו** כל השקפה שבמקרא לרעה חוץ מהשקיפה ממעון קדש (דברים כו טו), שגדול כח מתנות עניים שהופך מדת רגז לרחמים.

לעומקו של מקרא וירא

אברהם עמוד החסד. ז"ש ואברהם
עודנו עומד.

וסדום היא היפך החסד, שענשו לכל מי
שעושה חסד. ולכן סדום אין לה
עמידה אלא הפיכה.

***

אוּלַי יֵשׁ חַמְשִׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ
הָעִיר הַזֶּה תִּסְפָּד וְלֹא-תִשָּׂא לְמָקוֹם
לְמַעַן חַמְשִׁים הַצְּדִיקִים אֲשֶׁר
בְּקִרְבָּהּ: (יח, כד')

יש לתת את הדעת לכל אותם המספרים
שאמר אברהם מעבר לפשט המובא
ברש"י.

ועל דרך הרמז והסוד, חמישים יחד
עם קוב"ה ואברהם הרי נ"ב. ומרמז
לשם נ"ב הוא שם בעולם העשייה
כזה: יוד ה"ה ו"ו ה"ה וגימטריה'
שלו היא נ"ב. ואברהם בקש להושיעם
בעולם העשייה. אלא שהם קלקלו
בעשייה, ולא עלתה בקשתו.

ומכאן עבר אברהם לעולם היצירה.
שם מ"ה הקדוש, [יו"ד ה"א וא"ו ה"א],

שהיא הברכה אשר לא יצאה אל
הפועל.

***

וַיִּפְּנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ סְדֹמָה
וְאַבְרָהָם עוֹדְנוּ עִמָּד לְפָנָי
ה' (יח, כב')

במלאכים נאמר כאן וַיֵּלְכוּ. ובאברהם
נאמר כאן עומד. והרי היפכא מיבעי
ליה. שהרי המלאכים נקראים עומדים
והאדם נקרא מהלך. שנאמר (זכריה
ג, ז) וַנִּתְּתִי לָךְ מַהֲלָכִים בֵּין הָעֹמְדִים
הָאֵלֶּה.

אלא יש לומר ששליחותם זו עמידתם
כי לא מלבם יעשו אלא מה שנצטוו.
ועמידתו של אברהם זו הליכתו כי
בעמדו בתפילה הולכת נשמתו לבקש
רחמים לפני השם. וכן פירוש הפסוק
ואברהם הולך עמם לשלחם. וכי הוא
המשלחם אלא הקב"ה הוא המשלחם.
אלא שבתפילתו הוא מהלך עמם
להתפלל לפני הקב"ה לשנות הגזירה,
ולכן נאמר עמם. עם שליחותם. מיד
מה כתיב אחריו וה' אָמַר הַמַּכְסָּה אֲנִי
מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה.

***

וַיִּפְּנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ סְדֹמָה
וְאַבְרָהָם עוֹדְנוּ עִמָּד לְפָנָי ה'.

לעומקו של מקרא וירא

המונעים את התשובה. ולא עלתה להם בקשתו.

***

תְּלֵלָה לְךָ מַעֲשֵׂת | פְּדָבֵר הַזֶּה.
(יח,כה).

יש לשאול כיצד יאמר כן כלפי הקב"ה, והרי נראה הדבר כעין דיבור קשה כלפי מעלה.

ובשימת לב יש להבחין כי חללה כתיב. בלי יו"ד. ואכן התכוון אברהם אבינו לְשָׁבָה.

וכמובא במסכת שבת י"א, ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב אם יהיו כל הימים דיו, ואגמים קולמוסים, ושמים יריעות, וכל בני אדם לבלרין, אין מספיקים לכתוב תְּלֵלָה של רשות.

וכוונתו למלך בשר ודם, שאין לידע תוקף הנהגתו על פרטי מדינתו ביום אחד, וכפירוש רש"י שם, שהוא צריך להיות לו לב לכמה מדינות למס הקצוב ולכמה מלחמות ולכמה משפטים והכל ביום אחד.

ולכן בקש על ארבעים וחמישה צדיקים. אלא שהם קלקלו גם בעולם היצירה ולא עלתה בקשתו.

ולתקנם בעולם הבריאה והאצילות אין מספיק צדיקים, שכן שם ה' בעולם הבריאה עולה למנין ס"ג, ובעולם האצילות עולה למנין ע"ב.

ולכן בקש רחמים על ארבעים צדיקים בזכות מ' יום ומ' לילה שעתיד משה להעתיר בתפילה על עוון העגל, אלא שהם קלקלו גם בעבודה זרה ולא עלתה בקשתו.

ואחרי כן בקש אברהם על שלשים צדיקים בזכות שלשים יום של ימי חדש אלול, שלפני ימי הדין, אלא שהם קלקלו בדינים, ולא הועילה להם בקשתו.

ומכאן בקש אברהם על עשרים צדיקים בזכות עשרים דורות מאדם ועד אברהם, והם קלקלו בכל אשר קלקלו הדורות, ולא עלתה להם בקשתו. ואחרי כן בקש עליהם על עשרה מהם בזכות עשרת ימי תשובה, והם קלקלו בכל כ"ד דברים

לעומקו של מקרא וירא

הַנָּאָת לְאִמֶּר (א,ה') פִּירֵשׁ רִשׁ"י
הַנָּאִיל הַתְּחִיל, כמו בבראשית יח, כז.
הנה נא הואלתי.

ונראה כתרתי דסתר. כאן יאמר
רציתי, וכאן יאמר התחלתי.

אך בעיון בפסוקים כאן נראה כי אין
כאן סתירה כלל. שהרי המילה הואלתי
נכתבה פעמיים. פעם אחת בתחילת
דבריו, כאשר התחיל לבקש על אנשי
סדום הנה-נא הואלתי לדבר אל-אֲדָנָי
וְאֲנֹכִי עֶפְרָא וְאֶפְרָא (פסוק כז), אם יהיו
שם חמישים, ארבעים שלשים וכו',
ופעם שניה באמצע דבריו, וַיֹּאמֶר
הַנְּה-נָא הוֹאֲלֵתִי לְדַבֵּר אֶל-אֲדָנָי
אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם עֲשָׂרִים (פסוק
לא').

ומה שרש"י הביא כאן כראיה
שהואיל הוא לשון התחלה הוא
מה"הואלתי" הראשון בפסוק כז,
וכביכול אומר אברהם להקב"ה, אל
יִרְאֶה ויִּכְחֹזִי לִפְנֵיךְ כעזות פנים. שהרי
יכול אני להתווכח על המספרים כי
אני הוא שהתחלתי עם המספר
חמישים. אילו הייתי יודע שיש רק
עשרים הייתי פותח בבקשה על
עשרים וכו'. וכשהגיע לעשרים (פסוק

וכאומר: קל וחומר לך, מלך מלכי
המלכים, שכל תְּלִלָה של מלכות שמים
וארץ לך היא. ואין מי יאמר לך מה
תעשה, ואין דרך אחרת מאשר להפוך
את ערי הככר?!)

ועוד על דרך הצנח, חלל"ה בגימ'
ע"ג. הם ע"ב שמות והקב"ה על גבן.
ז"ש אברהם חלל"ה לך. והם פגמו
בכל השמות הקדושים וחיללום ועשו
חלל בעולם ונהפכו לחללים.

***

הַנְּה-נָא הוֹאֲלֵתִי לְדַבֵּר אֶל-אֲדָנָי
וְאֲנֹכִי עֶפְרָא וְאֶפְרָא (יח,כז)

לְדַבֵּר אֶל-אֲדָנָי וְאֲנֹכִי.

בשימת לב, אֲנֹכִי מוטעם בטיפחא,
והוא כעין הפס' קלה וכעין בפני עצמו,
וידרש יחד עם שם אדנות שלפניו.
כביכול אברהם פונה לשתי מידות של
הקב"ה. אדנ'י, ואנכ'י. הראשונה דין
והשניה רחמים בדין.

הַנְּה-נָא הוֹאֲלֵתִי
פִּירֵשׁ רִשׁ"י הואלתי. רציתי, כמו
ויואל משה. ובהומש דברים על
הפסוק הוֹאֲלֵתִי מִלְּפָנֶיךָ אֶת-הַתְּנִיחָה

לעומקו של מקרא וירא

לכן הכתוב אומר הוֹאִיל מֹשֶׁה בָּאָר אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאָמָר. מאי לְאָמָר. לְאָמָר לישראל שבכל הדורות "כתבו לכם את השירה הזאת", "למדה את בני ישראל שימה בפיהם".

וכאומרו, כשם שאני מבאר אותה כן על כל תלמיד ותלמיד לבארה ולחדש בה חידושויו, ולהוסיף בה לקח ופלפול של פרד"ס. ואע"פ שהכל ידוע לי, כביכול כך אומר משה רבנו, על כל אחד ואחד החובה והזכות לחדש בה. ועל כן אמרו אפילו מה שתלמיד ותיק יאמר לפני רבו נאמר כבר הלכה למשה מסיני. וכל החידושים של כל התלמידים שבכל הדורות הם מכח ההתחלה של משה רבנו.

ולכן נאמר הזאת. ופירש"י בשבועים לשון. שכן נאמר וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. שגם השבועים לשון היה בשביל בני ישראל. שבכל עת ובכל מצב וגם בזמן הגלות המר הזה יהיו באשר יהיו, וידברו בכל לשון שידברו, יתקיים בהם והגית בו יומם ולילה.

***

לא), אמר הואלתי לשון ריבוי. וכאומרו, אני הוא שפתחתי במספרים, לכן אולי אֶרְצֶנָּה בהמשך בקשתי על עשרים וכו'.

והשתא דאיתת להכי, נימא בה מילתא גבי בְּאוֹר הַתּוֹרָה בָּאָר הַיֵּטֵב. ולעומקו של מקרא, יש ליתן טעם מדוע רש"י פירש כן לעניין באר משה את התורה הזאת, הוֹאִיל לְשׁוֹן הַתּוֹחֵל. וכי בערבות מואב התחיל? הרי במעמד הר סיני התחיל!

אלא מאי התחיל, כאברהם אבינו. כשם שאברהם התחיל עם המספר חמישים, לכן הוא יכול להמשיך גם עם שאר המספרים, ארבעים שלשים עשרים וכו'. כן גם בביאור התורה הק'. הוֹאִיל מֹשֶׁה בָּאָר אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת, הַהִתְחַלָּה שֶׁל מֹשֶׁה רַבְּנוּ בְּבִיאוֹר הַתּוֹרָה נִתְּנָה פֶתַח וְתוֹנוּפָה לְכָל הַתּוֹלְמִידִים שֶׁבְּכָל הַדּוֹרוֹת לְבָאָר וְלִהְיוֹסִיף בַּתּוֹרָה לְקַח וּפְלִפּוֹל וּדְרַשׁ וּפְשׁוּט וּרְמַז וְסוּד.

והכל מכח התחלתו של משה רבנו. הוא ענין ההתחלה של "הנה נא הואלתי".

לעומקו של מקרא וירא

צריך לבקש רשות ולכן נקרא הדבר שדבר הכתוב בלשון נקיה.

ובלשון השניה דייקו במדרש רבה מהמילה "מעל", שהאבות הן הן המרכבה לשכינה. וכבר הקשה בזה הרמב"ן על רש"י שפירש הצדיקים הם מרכבה לשכינה. וכאילו יש בזה שתי דיעות, הצדיקים או האבות הן הן המרכבה לשכינה. והגו"א על התורה כתב פְּשָׁרָה שהאבות הן הן המרכבה לשכינה, ויש צדיקים שהם גם מרכבה לשכינה. עד כאן בביאור הפסוק בפרשת לך לך.

ובפרשתנו נאמר וַיִּלְךָ ה' פְּאֶשֶׁר כָּלָה לְדַבֵּר אֶל-אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לְמִקְמוֹ.

ויש לשאול מה בא הכתוב לציין באומרו וְאַבְרָהָם שָׁב לְמִקְמוֹ. שהרי מקומו הוא מקום הקבוע לתפילתו, וכאן נאמר וַיִּלְךָ ה', ואחרי שהלך ה' ממקום תפילתו, מה לו עוד להתפלל.

ויש לומר, שהמקום האמור כאן הוא למקומו הרוחני, ולדרגתו הרוחנית כבתחילה ולא נפגם ממנו מאומה בעבור כביכול היויכות שנתוכח עם

דרשת ויעל אלקים וילך ה'

נאמר בפרשתנו: וַיִּלְךָ ה' פְּאֶשֶׁר כָּלָה לְדַבֵּר אֶל-אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לְמִקְמוֹ. (יח, לג')

ובפרשת לך לך [יז כב] נאמר ויכל לדבר אתו ויעל אלקים מעל אברהם. ויש ליתן טעם על השינוי בלשון. מה בין וילך לויעל.

והנה בפרשת "לך לך" ב"ויעל" מצאנו שני לשונות ברש"י, לשון אחת דבר הכתוב בלשון נקיה והלשון השנית שהצדיקים הם מרכבה לשכינה.

ללשון ראשונה, אומר הגור-אריה על התורה שהיה צריך להיות כתוב מאת אברהם או מעם אברהם כי היה מתפלל אל מול השכינה, אלא שדבר הכתוב בלשון נקיה וכתב מעל.

ויש להבין לשון נקיה זאת, שהרי אמרו בבראשית רבה כשם שעל הקטן לבקש רשות מן הגדול ליפטר, כן על הגדול ליטול רשות מן הקטן. ואם כן הושווה נברא לבוראו, לכן נקטה התורה לשון נקיה לשון ויעל. שבלשון ויעל אין משמעות של ליפטר, ולכן אין

לעומקו של מקרא וירא

שכתוב וילך ה' סרסו ודורשו. לא שהלך ה' מעם אברהם ועזבו חלילה. אלא **ואברהם שב למקומו וילך ה' [אתו].**

וכן מצינו בתחילת פרשת לך לך על הפסוק **"ויצטק משם ההרה"**. שואל אוה"ח הק' והרי אברהם העתיק את עצמו והיה לו לכתוב **ויצטק משם ההרה**, מה הוא **ויצטק**, [כי **ויצטק** הוא לשון הפעיל, שמעתיק את מישהו אחר כביכול], אלא שהעתיק את השכינה ממקום למקום **ובכל מקום שהלך ה' עמו והוא קורא בשם השם.**

כמו כן כאן, וילך ה' אתו, כאשר שב למקומו. ולכן אין צריך לבקש רשות כי אינו נפטר ממנו אלא הולך אתו, ולכן לא היה צריך לנקוט כאן בלשון נקיה.

ומה שלא נקט בפרשת לך לך וילך ה' ונפרש גם שם שהלך אתו ולא צריך ללשון נקיה, יש לומר שבפרשת לך לך **עד שלא מל היתה עמו מידת הדין**, להגן עליו מכל המקטרגים, **ועתה משמל, עלתה מידת הדין**, ונשארה עמו **מידת הרחמים**. שתיקן עתה רמ"ח

בורא עולם על הצלת סדום. ולכן נאמר שאברהם שב למקומו הראשון שהיה כבתחילה.

ועוד י"ל, מאי שב למקומו, שב למקומו של עולם, הוא הקב"ה שנאמר הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו.

שב אליו בכל לבו, ושב להתפלל לפניו, ולא להרפות מתפלתו.

ואם כן יש ליתן טעם מדוע בפרשתנו לא נאמר **"ויעל" אלא "וילך"**. ומדוע כאן לא דבר הכתוב כביכול בלשון נקיה.

ולעומקו של מקרא י"ל, שכך הם פני הדברים. מצאנו כאן שתי מידות של הקב"ה. מידת הדין ומידת הרחמים. מה שנאמר **בפרשת לך לך** היא מידת הדין אשר מגינה על אברהם כנגד כל הצרים אותו, ועל זה נאמר ויעל אלקים מעל אברהם ואברהם הוא מרכבה לשכינה.

ומה שנאמר בפרשתנו וילך ה' [הו"י] הוא מידת הרחמים אשר תמיד תלך עם אברהם לכל מקום. ומה

לעומקו של מקרא וירא

צריך ליתן טעם מדוע בתחילה סרבו המלאכים ללוט, ואמרו לא כי ברחוב נלין. ואילו אצל אברהם אמרו מיד כן תעשה כאשר דברת.

וי"ל שלא כהרי מידת אברהם מידת לוט. שאצל אברהם כל מקום אשר הוא גר שם, מקבל המקום את השפעתו. ואצל לוט הוא מקבל השפעת המקום של סדום. אצל אברהם מה הוא אומר אל נא תעבור מעל עבדך. ואצל לוט מה הוא אומר **והשפמתם והלקתם לדרךכם**, והוא פגם גדול במידת הכנסת אורחים להגביל את האורח לזמן קצוב.

ולכן לא קבלו ממנו המלאכים, שאין הם מקבלים הוראות מבשר ודם, אלא בדרגת אברהם או יעקב, שהם מרכבה לשכינה.

או כלך לדרך זו,

שאמרו לו לא כי ברחוב נלין אע"פ שאליו היו פניהם מועדות, כדי שיפציר בהם וירבו זכויותיו, ויהיה להצלתו על מה לחול.

***

אבריו, ובזה שרתה עליו מידת הרחמים.

לכן צריך לשון נקיה שעלתה מידת הדין ומגינה עליו מלמעלה בזכות המילה.

יוצא איפוא, מכל מקום, שהשכינה במידת הדין מגינה עליו מלמעלה, וה' במידת הרחמים הולך עמו לכל מקום. וזו המציאות של אברהם אבינו אשר קורא בכל מקום בשם השם א-ל-עולם, ומרגילו בפי הבריות. ולכן נאמר **בדברי אליעזר עבד אברהם שכך אמר לו אברהם** (בראשית כד, מ') **יהי' ה' אשר-התהלכתי לפניו. לפניו דייקא.** שכל מה שאברהם מתהלך בדרך ה' הוא מתהלך לפניו, ומקיים בזה שויתי ה' לנגדי תמיד, ועל ידי זה מוריד שפע רחמים בעולם. ולכן מידת הרחמים אתו, והוא כהולך לפניו.

***

ויאמר הנה נא אדני סורו נא אל-בית עבדכם ולינו ורחצו רגליכם והשפמתם והלקתם לדרךכם ויאמרו לא פי ברחוב נלין: (יט, ב')

לעומקו של מקרא וירא

וַיִּקְרָאוּ אֶל לוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַיֵּה
הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בָּאוּ אֵלֶיךָ הַלַּיְלָה
וְגו' (יט,ה')

רַק לְאֲנָשִׁים הָאֵל אֶל-תַּעֲשׂוּ דְבָר
כִּי-עַל-כֵּן בָּאוּ בְצַל קַרְתִּי: (יט,ח')

הִנֵּה-נָא לִי.

יש ליתן טעם בלשון הַנֵּה נָא לִי.
ושמא יש לומר ככתוב (ויקרא יח,יז):
שְׂאֵרָה הִנֵּה זָמָה הוּא. וכוננת הפסוק
דרך זנות. [הרמב"ן]. ולכן קרי היא
וכתיב הוא. כשם שהיא עוברת כן הוא
עובר. וכך גם אצל לוט. שעבר על
זימת בנותיו, למרות שלא רצו בהן, כי
אצל אומות העולם הקב"ה מצרף
מחשבת עבירה למעשה. ולכן
האכילוהו מבשרו.

ועל דרך הסוד, נא לי. בגימ' צ"א.
הוא השם הק' סא"ל. משמות ע"ב הק'
היוצאים מפסוקים ויסע ויבא ויט, והוא
הנפרע מהעוברים על "אחרים"
[אלהים "אחרים"] ועל "זונים" [אשר
אתם זונים אחריהם], ואשר על כן יש
לכוון בשם זה בקריאת שמע במילים
אלו.

עוד י"ל: הִנֵּה נָא לִי. מהרהורי לבו
דבר: לִי. שהיה להוט אחרי עריות
והאכילוהו מהן. כדאמר רב נחמן,
(במדרש תנחומא) מַנְיֵן שְׁכַל מִי שֶׁהוּא

יש לשאול מדוע ישתמשו אנשי סדום
בלשון המלאכים אֵיִה הָאֲנָשִׁים.

ושמא י"ל מאחר ויצא הקול כי
מלאכים המה, דברו אנשי סדום כנגדם
בעזות מצח ובזלזול. ושתיים רעות
עשו. א' שהחשיבו עצמם כמלאכים
לדבר בלשונם, הב' שזלזלו בלשון
המלאכים ולעגו איה האנשים.

***

וַיֵּצֵא אֱלֹהִים לוֹט הַפֶּתַח וְהַדָּלֶת
סָגַר אַחֲרָיו: (יט,ו')

וְהַדָּלֶת סָגַר אַחֲרָיו. שהחשיב עצמו
כמלאכים שנאמר בהם והוא אחריו.
והפתח אחריו.

***

הִנֵּה-נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא-
יָדְעוּ אִישׁ אוֹצִיאָהּ-נָא אֶתְהֶן
אֲלֵיכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם

לעומקו של מקרא וירא

לעולם. כן אמר לוט **הנה נא לי** שתי בנות. שאינו יכול להשביע את יצרו לעולם עד שיאכילוהו מבשרו.

***

**ויאמרו | גש-הלאה ויאמרו האחד
בא-לגור וישפט שפוט עתה נרע
לך מהם ויפצרו באיש בלוט מאד
ויגשו לשבר הדלת (יט,ט)**

גש-הלאה. יש ליתן טעם לאומרם **גש-הלאה**. שנראה כתרתי דסתר. **גש** כוונתו התקרב, **הלאה** כוונתו התרחק.

ולעומקו של מקרא ירמוז הכתוב לדברי רב אשי במסכת מגילה [כה]: **אמר רב אשי** האי מאן דסנאי שומעניה שרי ליה לבזוייה בגימל ושיין.

ופירש"י שם: דסני שומעניה. שיוצאות עליו שמועות רעות ושנואות שהוא נואף, מותר לבזותו בגימל ל ושי"ן.

ומהו בג' ושי"ן: פירש רש"י: [נוטריקון, ראשי תיבות]: **בר גירתא נְמִיָּה סְנִיָּה**, כלומר: **בן הנואפת**

להוט אחר בולמוס של עברה סוף מאכילין אותו מבשרו, מלוט.

***

פי על פן באו בצל קרתי. (יט,ח). וכאמרו, **פי על פן** סובבה כך ההשגחה העליונה שנשלחו אלי כדי לנסות אתכם אם לא תעשו להם דבר. ולא שהיה אמון על דרך ההשגחה, אלא קבל מביתו של אברהם, והיה כמשיח לפי תומו.

***

הנה נא לי שתי בנות

מובא בזוהר הק' פרשת וירא -דף קיא ע"א: **רבי אבא אמר מאי דכתיב**, (משלי ל) **לעלוקה שתי בנות הב**. **אלו שתי בנות לוט דאמרו**, **שְׁהִיא נִפְשׁ הַמְתְּאוּהָ, וְנִפְשׁ הַמְשִׁתְּמַתְּ בַּגּוֹף הַרוֹדֶכֶת אַחַר יָצָר הָרַע לְעוֹלָם**. **אמר רבי יהושע כתיב** **הכא בלוט פי ירא לשכת בצוער, וכתוב** **התם לעלוקה שתי בנות הב**. **הב. יר"א** בגימטריא הוא **עלוק"ה**.

ובביאור המדרש יאמר, כי זה דרכו של יצר הרע לומר הב, ואינו שבע

לעומקו של מקרא וירא

להם אותיות משותפות. **סד**. ובחסד **ח**
פתוחה מלמטה, ובסדם **ם** סתומה.
חסד – סדם.

ואשר על כן יובן, שאנשי סדום
סתמו את רצפת ה- **ח** את שפע החסד
היורד לעולמות, וע"י כך הפכו את
האות **ח** לאות **ם**. וזו מלחמתו של
אברהם היתה **לפתוח את הסתום**,
ולהוריד שפע החסד לעולם. והם
סתמו והפכו **למסד**, ו**הפכו** האותיות
להיות **סדם**.

ולכן התיקון הוא **להפוך את סדם**.
וזה שאמר אברהם הנה נ"א הואלתי.
הואלתי לשון רצון **והתחלה**. הנה נא
רציתי **לפתוח** את הסתום. והם סתמו
הפתוח, ולכן נהפכו מן **המס"ד**.

ואנשי סדם סתמו את ה"ח", על ידי
החטא, ולא הסתפקו בכך, אלא **לאחר**
שסתמו את ה"ח" רצו גם **לשבור את**
הדלת.

היא **הדלת** של המילה **סדם**.
ולהשאיר רק את האותיות **ס"ם**. הוא
כח הרע והטומאה שבעולם. ובאותו
ס"ם היכו בהם המלאכים שנאמר ויכום
בסנורים. שהוא שילוב של "נורי"

שמה מקולקל. כך הוא בתשובות
הגאונים שמותר לבזות גם את אמו
שילדתו. ורבתי מפרשים **גיופא**
לשיטא לשיטא. [נואף שוטה
משתטה]. וזה שאמרו לו **גש הלאה**.
שביזוהו בגימ"ל ושי"ן.

ועל דרך **הצח** ביזוהו בג' ושי' גם
באמרם **האחז ב'א לגור וילשפט**
שפוט. גם מעמיד עצמו כחשוב, וגם
שמועותיו שנואות. וזה הוא **גש**
הלאה. שביזוהו בג' ושי'.

***

{י} וישלחו **האנשים** את-נדם
ויביאו את-לוט אליהם **הביתה**
ואת-הדלת סגרו: {יא} ואת-
האנשים אשר-פתח הבית הפו
בסנורים מקטן ועד-גדול וילאו
למצא הפתח:

יש להבין ענין הדלת שרצו
לשבור והמלאכים סגרוה, וכן ענין
הסנורים.

על דרך הרמז, ולעומקו של מקרא,
ובהקדים יש לומר שחסד וסדם יש

לעומקו של מקרא וירא

חכמנים היו, אך לא עלתה להם חכמתם כי הופיע עליהם השם בניקוד הקמץ שהוא ניקוד הכתר. זה שכתוב **וַיִּלְאוּ לְמִצְאָה הַפֶּתַח**. ובשימת לב, **הַפֶּתַח** כתוב גם בקמץ וגם בפתח. ובשניהם הוכו. את הפתח, את פתחי החכמה לא מצאו, ובמידת הכתר, היא הקמץ - במידה זו הוכו.

ועל דרך הסוד, מובא בספרים הקדושים שזה הפסוק מסוגל לשמירה, כאשר נכתב בראשי תיבותיו:

והאפה הבמוג ולה

וְאֵת-הַאֲשִׁימָא אֶשֶׁר-פֶּתַח הַפִּי:
הַכֹּל בְּסִגְנוֹתַי מְקֻטָּן וְעַד-גְּדוֹל
וַיִּלְאוּ לְמִצְאָה הַפֶּתַח:

***

וְכִמוֹ הַשְּׁחָר עָלָה וַיֵּאֵיצוּ הַמְּלָאכִים
בְּלוֹט לְאֹמֵר קוֹם קַח אֶת אֲשֶׁתְּךָ
וְאֵת שְׁתֵּי בָנֶיךָ הַנְּמַצָּאִים פֶּן תִּסָּפֵה
בְּעֵינֵי הָעִיר. (יט, טו').

וַיֵּאֵיצוּ הַמְּלָאכִים בְּלוֹט
וַיֵּשׁ לְעֵינֵי מִה הַיָּהּ הַהֲצָה הַזֹּאת,
ומדוע דוקא נקשרה לשחר.
וַיֵּשׁ לְאֹמֵר, בשלשה אופנים. האחד
מִצְד הַמְּלָאכִים, שהם אומרים שירה
עם שחר, ולכן האיכו. והשני מִצְד

"וּסִם", אש וסם המות. [נור בארמית אש].

לְכֵן צָרִיךְ גַּם אֲשֶׁר וּגְפָרִית לְשׁוֹרְפָה
כְּלִיל. אש כנגד אש אוכלה הוא.
וּגְפָרִית כְּחוֹשְׁבֵנָא שֶׁל תְּרִי"ג פ"ו. שכן
אותיות וגפרי"ת. פ"ו הרי זה גימטרי'
אלה"ים, מידת הדין. שנגלתה עליהם
מידת הדין על שעברו כל התרי"ג.
ואע"פ שאין הם מצווים, קנאה התורה
קנאתה על מה שכן מצווים.

ובזה היא תהיה למשל לעם ה' אשר כן
מצווים, שלא יקרה לארצם כסדום
ועמורה.

***

וַיִּלְאוּ לְמִצְאָה הַפֶּתַח.
עַל דֶּרֶךְ הַצֵּחַת, הכה אותם בספירת
הַקְּתָר הַמְּנוֹקְדָת בְּקֶמֶץ וְכֵן מְנוֹקְדָת שֵׁם
שִׁמִּים בְּבִרְכַת הַמִּינִים: יְהוָה ה'.

וההסבר בזה הוא, שהם בקשו לפגום
בכתר ולכן הקב"ה מופיע עליהם
במידת הכתר מידה כנגד מידה, ושוברם
בניקוד הכתר הוא ניקוד הקמץ.
והם בקשו את הַפֶּתַח, הוא ניקוד
הַפֶּתַח, שהוא ניקוד החכמה, כי

לעומקו של מקרא וירא

ודבר פלא הוא מה לאשת לוט ולתחיית המתים. אלא יש לומר לא שתקום אז לתחיה, אלא אדרבה, שבתחיית המתים היא תתפורר כלא היתה. ויהיה בזה נס בתוך נס. שהרי ברית כרותה למלח מששת ימי בראשית שלא יתקלקל לעולם. אבל כאן תתפורר מהיותה נציב מלח, כדי לפרסם ענין השכר ועונש בתחיית המתים. וכמו שפירשו בה שהיתה לנציב מלח בעבור שמנעה מלח מן האורחים.

***

ועוד בעניין

וַתִּבֶּט אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וַתִּהְיֶי נָצִיב מְלַח.

תימה, הרי לוט הוא זה שנצטווה לא להביט אחריו, ולא אשתו. שנאמר וַיִּהְיֶי כְּהוֹצִיָאם אִתָּם הַחוּצָה וַיֵּאמֶר [המלאך ללוט] הַמְלַט עַל-נַפְשֶׁךָ אַל-תִּבֶּיט אַחֲרֶיךָ וגו' [יט, יז]. ולו צוה המלאך את שניהם היה לו לומר אל תביטו אחרים. ועוד, נאמר באשתו וַתִּבֶּט אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו, מאי מאחוריו, מאחריה היה לו לומר. ומדוע הפכה לנציב מלח, הרי לא צוּתָה לכאורה, וגם הביטה מאחוריו ולא מאחוריה.

העיר הגיע זמנה ונמלאה סאתה. והשלישי מצד לוט והרי זו השעה שאברהם אבינו עומד בתפילה כנאמר וישכם אברהם בבקר. וכל הצלתו של לוט היא בזכות אברהם. וסימנך על דרך הצח: שה"ר

ש - שירה, שירת המלאכים

ח - חלף זמנה של העיר

ר - אברהם

הרי שחברו כולם יחדיו להאיץ עם שחר. וזה שנאמר פְּתַמְלַת ה' עָלָיו. כאן רמזה התורה לכך שינצל בזכות אברהם. שבהמלת ה' תרגם אונקלוס פְּרַחֵם ה'. רחם אותיות רמ"ח. שעתה הושלם אברהם ברמ"ח איבריו לאחר המילה, וכן עולה שמו אברה"ם גימטרי' רח"ם.

***

וַתִּבֶּט אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וַתִּהְיֶי נָצִיב מְלַח. (יט, כו).

ועד מתי תהיה כך לנציב מלח -

מובא בתרגום ירושלמי עד זמן דתיית פְּחִיָה דְיִיחֹן מְתָא. עד זמן שיגיע עת התחיה, כשיחיו המתים.

לעומקו של מקרא וירא

לוט, היו צריכים להעלותו לפי שעה מדרגת השפלות הבהמית לדרגתם שלהם, כדי שלא תשלוט בו מדת הדין. ואשר על כן ציווהו לא להביט מאחוריו, לפי שנאמר במלאכים "לא יִסְבוּ בְּלִקְתָּם". כמובא בנבואת יחזקאל (י"א) בתיאור המלאכים, וכפירוש רש"י שם: אם רוצים ללכת לאיזה רוח שירצו אין צריכים להסב פניהם שהרי יש להם פנים לכל צד. ואם יביט לאחוריו לא יוכלו להצילו. ושאר בני משפחתו יגררו עמו. לכן הציווי גם עליהם לא להביט מאחוריו. ולא מאחוריהם. לכן נאמר באשת לוט ותַבֵּט אֶשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וְתִקֵּי נְצִיב מְלַח.

ובהיות מי מהם מביט מאחוריו, לא יכלל לפי שעה בדרגתם שנאמר בהם "נצבים עליו". לכן הפכה מניצב לנציב. נציב דומם שאין בו חיים. לא בעולם הזה ולא לעולם הבא. ובהיותה חוטאת במלח, שלא הגישה מלח לאורחים כפירוש רש"י, לקתה במלח והפכה לנציב מלח. כי מלח אין בו חיות, וכך תהיה דומם עד תחיית המתים, אז תתפורר ותיעלם כליל מן העולם. וגם המלח שהיתה לא יתקיים, כי מה שנאמר ברית במלח, במלח של

ולעומקו של מקרא על דרך צחות הלשון יש לומר שהמלאך אמר ללוט בלשון כפולה המשתמעת גם לאשתו: אל-תבֵּיט אַחֲרָיִךְ. אתה אל-תבֵּיט אַחֲרָיִךְ, והיא גם היא אל-תבֵּיט אַחֲרָיִךְ. כי המלה תבֵּיט סובלת נוכח ונסתר גם יחד. והיא עברה על הציווי ותַבֵּט אֶשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו.

ומעתה יש לברר שני דברים. מדוע שלא יביטו מאחוריו של לוט, ומדוע ענשה הוא "נציב מלח".

לפשוטו של מקרא, פירש"י אתה הרשעת עמהם, (נ) ובזכות אברהם אתה (ס) ניצול, אינך כדאי לראות בפורענותם ואתה ניצול. וכוונתו בזה שלכן אי אתה רשאי להביט מאחריך, כי מה שאתה ניצול כביכול על ידי דרגת המלאכים לא בזכותך אלא בזכות אברהם, ואם תסתכל במפלת הרשעים שהרשעת כמוהם, תאבד זכות זאת של אברהם. ואשתך לא ניצלת בזכות אברהם אלא בזכותך, לכן גם היא אסורה להסתכל מאחריך.

והנראה להוסיף ולומר לעומקו של מקרא, על פי מה שהתבאר בתחילת הפרשה ש"אין גב למלאכים". ומכל צד ייראו פניהם. ובבואם להציל את

לעומקו של מקרא וירא

ויש לומר שברכת דין האמת על אשת לוט לא מצד בשורה רעה היא, אלא מצד שבח לקב"ה, שדן אותה ללא משוא פנים, ולפי שורת הדין, ולפי האמת של מדה כנגד מדה, על פי מה שמגיע לה על שזלזלה בהכנסת אורחים, והוא כזלזול בקב"ה שהוא המשלה את האורחים, ולכן זן בה דין אמת, ולזה מברכים עליה דין האמת.

***

{יג} פִּי-מִשְׁחָתִים אֲנַחְנוּ אֶת-
הַמָּקוֹם הַזֶּה פִּי-גְדֹלָה צִעֲקַתְּ אֶת-
פְּנֵי ה' וַיִּשְׁלַחְנוּ ה' לְשַׁחֲתָהּ:

מובא בדעת זקנים מבעלי התוספות שעל כך נענשו המלאכים להיות מחוץ למחיצה קל"ח שנים עד חלום יעקב שנאמר בו והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים. וכן הוא בתרגום יונתן בן עוזיאל תחילת ויצא.

ועל מה נענשו, על שני דברים שכביכול חטאו בהם. הא' שתלו בכוחם ואמרו משחיתים אנחנו. והב' שגילו בטרם עת את סתריו של הקב"ה ותכניותיו להפוך את סדום. [וכן הוא בתרגום יונתן בן עוזיאל תחילת ויצא].

מצווה, ולא במלח של עבירה. ולכן לא תתקיים אפילו במלחה.

***

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הַנְּשֹׂאֲתֵי פְּנֵיהָ גַם
לְדַבֵּר הַזֶּה לְבִלְתִּי הִפְפִּי אֶת-הָעִיר
אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: (י"ט, כא)

ותימה שישמע המלאך בקול לוט מה שלא שמע כביכול בקול אברהם.

ולעומקו של מקרא יאמר שאלו הם דברי הקב"ה לאברהם בעודו מתפלל, והמלאך מדבר כביכול ללוט, אך מתכוין לאברהם. וכאמרו לאברהם ויאמר אליו [לאברהם] הנה נשאתי פניה גם לדבר הזה לבלתי הפפי את-העיר אשר דברת.

וכן נמצא במסכת ברכות פרק הרואה, נד עמ' ב הרואה אשתו של לוט [שהפכה נציב מלח] מברך עליה ברוך דין האמת ועל לוט ברוך זוכר את הצדיקים, ופירש"י שם שזכר את אברהם [העומד באותה שעה ומתפלל]. והוינן בה, מדוע יברך על כל פנים דין האמת על אשת לוט, ומה בשורה רעה יש בזה.

לעומקו של מקרא וירא

עד הולדת יעקב 61 שנה. שנה' שנא' ויצחק בן ששים בלדת אותם, והפיכת סדום שנה לפני הולדת יצחק. בן 63 שנה היה יעקב כשנתברך ויצא לחרן, ועוד 14 שנה הוטמן בביהמ"ד של שם ועבר וכשחלם החלום היה בן 77. 77 ועוד 61 הרי קל"ח.

ובא הכתוב ללמד, עד כמה מציאותי היה חלום יעקב, ולא כדרך החולמים בעלמא ורואים חזיונות שוא. שהרי יעקב חולם שמלאכים עולים ויורדים. ומי הם המלאכים העולים בסולם יעקב, הם המלאכים שנשלחו להפוך את סדום ונדחו ממחיצתם קל"ח שנה, ועתה נשלמה תקופת הנידוי וחזרו לשמש במרום והם עולים בסולם של חלום יעקב. והרי החלום אינו כמשל אלא כמציאות רוחנית עליונה ונשגבה.

וכן פירש אוה"ח הק' שכל מקום שנאמר בחלום **והנה**, כגון הכא שכתוב והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, הרי הוא חלום זך וצהיר כיום בהיר.

***

ועוד בענין חטא המלאכים.

ויש לעיין כיצד זה יחטאו המלאכים, הרי אין להם יצר הרע, שנאמר

ועל כן הוזקקו אח"כ לומר **שאיך הדבר ברשותן** שנאמר "מהר המלט שמה, כי לא אוכל לעשות דבר עד בואך שמה". ובהעיר ובשים לב שחזרו על המילה **שמה** שתי פעמים אולי רמז יש כאן שמ"ה נוטריקון, שמאמר ה' הוא.

ויש לשאול על מה ולמה יענשו. והרי מילתא דעבידי לגילויי הוא, אלא שגילו זאת זמן קצר לפני שיצא אל הפועל.

ואשר על כן יש לומר שנענשו על חילול ה' שיצא מזה. שנאמר **ויהי כמצחק לפני חתניו**. והנה משה רבנו שינה לומר כחצות ולא בחצות שמא יטעו איצגניני פרעה ויאמר משה בדאי הוא, ואף לרגע קטון עד שייגיע חצות, כי מכל מקום חילול ה' הוא כך לומר על משה רבנו. ק"ו כאן שאמרו **על הקב"ה**, שנאמר **ויהי כמצחק בעיני חתניו**. שבדבריהם גרמו לחתניו וללוקחי בנותיו לצחוק על תכניותיו של הקב"ה. על כן נענשו קל"ח שנה מן המחיצה. והוא מידה כנגד מידה. לקחי אותיות קל"ח. וכן חתניו לקחי בנותיו ר"ת קל"ח.

ולעומקו של מקרא, כך הוא החשבון של קל"ח שנים: מיום הפיכת סדום

לעומקו של מקרא וירא

ועל דרך הרמז והצח, ידויק במילה
עצמה, ויתמהמה. פעמיים מה. מה מה.
כאמרו: מה לי הכא מה לי התם. מה לי
בביתי מה לי אתי.

***

הַנְּהִי־נָא מִצָּא עֲבָדֶיךָ חַן בְּעֵינֶיךָ
וּתְגַדֵּל חֶסֶדְךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי
לְהַחֲיוֹת אֶת-נַפְשִׁי [יט, יט']

על דרך המוסר, נמצא כאן תוכחה
מסותרת עד כמה לא ידע אדם החסדים
אשר אדם עושה עמו ולא דווקא
בזכותו. לוט אומר: הַנְּהִי־נָא מִצָּא
עֲבָדֶיךָ חַן בְּעֵינֶיךָ וּתְגַדֵּל חֶסֶדְךָ
אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי, ואינו יודע כי
באותה השעה עומד אברהם ומתפלל
והקב"ה עושה חסד עם אברהם. לא
עם לוט. ולוט אומר אֲשֶׁר עָשִׂיתָ
עִמָּדִי, ורוח הקדש משיבה ואמרת
אשר עשית עם מי שעומד עמדי
בתפילה והוא אברהם. וכן אמרו חז"ל
[ברכות נד:]: ועל לוט אומר ברוך זוכר
את הצדיקים א"ר יוחנן אפילו בשעת
כעסו של הקב"ה זוכר את הצדיקים
שנאמר {בראשית יט-כט} ויהי בשחת
אלהים את ערי הככר ויזכור אלהים

באברהם סעדו לבכם ולא נאמר
לבככם. וי"ל דחטא דהכא אין פירושו
עבירה, אלא פירושו החטאה מן
המטרה. לא לקיים בשלימות שליחות
המקום ב"ה.

וכן תמצא ברש"י על הפסוק הַשְׁמֵר
מִפְּנֵי וּשְׁמַע בְּקוֹל אֵל תִּמְר בּוֹ כִּי לֹא
יִשָּׂא לְפָשַׁעְכֶם כִּי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ. ופירש"י
שהוא מן הכת שאינם חוטאים, לכן לא
ישא לפשעכם, שאינו מלומד בכך.

ומכאן אתה למד שיש כת שכן
חוטאים. והכוונה מחטיאים את המטרה,
שאינם מקיימים בדקדוק רב מצות
השם. והקב"ה מדקדק עמם כחוט
השערה. ועל זה נאמר וסביבם נשערה
מאד.

וכן פירש אוה"ח הק' [לעיל פס' יב']
והמלאכים יענשו על השוגג ועל שנוי
כל שהוא.

***

וַיִּתְמַהֲמַה | וַיַּחֲזִקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ
וּבְיַד-אִשְׁתּוֹ וּבְיַד שְׁתֵּי בָנָתָיו
בְּחַמְלַת ה' עָלָיו וַיִּצְאָהוּ וַיַּנְחֵהוּ
מִחוּץ לְעִיר. (יט, טז')

וַיִּתְמַהֲמַה. פירש"י כדי להציל את
ממונו.

לעומקו של מקרא וירא

ולעומקו של מקרא יש לומר כפרש"י [פסוק לג']: ותשקין וגו'. יין נזדמן להם במערה, להוציא מהן שני אומות.

והוא על פי מדרש רבה: וינחיה מאבנינו בן, אין פתיב פאן אלא וינחיה מאבנינו זרע, אותו זרע שיהיה פא מְמָקוּם אחר, [והכוונה מבעוז ורות], ואי זה זה מְלֵךְ הַמְּשִׁיחַ.

וממשיך המדרש רבה: מִיָּן הָיָה לָהֶם יין בְּמַעְרָה, אלא מִמָּה שֶׁהָיָה מְרַבָּה לָהֶם הָיוּ מִתְּבַיְאִין אותו בְּמַעְרֹת.

אמר רבי יהודה בר סימון נעשה לָהֶם מַעֲיִן דוּגְמָא שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, הָיָה מָה דְאֵת אָמַר וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִטְפוּ הַהָרִים עָסִיס.

ומכאן או מכאן, או שהיה יין מוחבא במערה, או על ידי נס שנטפו ההרים עסיס של יין, נזדמן להם יין על ידי הקב"ה כדי להביא לידי לידת דוד מרות המואביה, ודייקו כך השפתי חכמים מהכתוב וַתִּשְׁקִין אֶת-אֲבִיהֶן יין בְּלִילָה הָאֵל, ולא נאמר בְּלִילָה הַהוּא. כשהכוונה הוּא

את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפיכה.

ועוד יש לשאול, רשעים בחייהם קרויים מתים וכיצד מעידה התורה על לוט שאומר לְהַחְיֹת אֶת-נַפְשִׁי.

ולעומקו של מקרא ייאמר כי כוונתו בזה להחיות נפשו גם של דוד המלך שעתיד לצאת מרות המואביה שיצאה ממואב שיצא מלוט. ועל דרך הצח יהיו דברי ר' יוחנן "זוכר את הצדיקים" מכוונים גם לדוד המלך, שלמענו ניצל לוט בתפילתו של אברהם.

ואשר על כן יש לומר כי מה שנאמר על ידי המלאך: וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נִשְׁאַתִּי פְּנֵיךָ גַם לְדַבֵּר הִנֵּה לְבַלְתִּי הִפְכִּי אֶת-הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ, לא ללוט נאמר אלא לאברהם נאמר העומד עתה בתפילה:

וַיֹּאמֶר [המלאך] אֵלָיו [אל אברהם] הִנֵּה נִשְׁאַתִּי פְּנֵיךָ גַם לְדַבֵּר הִנֵּה לְבַלְתִּי הִפְכִּי אֶת-הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ [בתפילתך].

***

לָכֵה נִשְׁקָה אֶת-אֲבִינוּ יין ונִשְׁכָּה עִמּוֹ וינחיה מאבנינו זרע (יט, לב) וַתִּשְׁקִין אֶת-אֲבִיהֶן יין בְּלִילָה הָאֵל [וגו' פסוק לג'].

לעומקו של מקרא וירא

והוא מע"ב שמות היוצאים מד'
הפסוקים של ויסע ויבא ויט בפרשת
שלח י"ד, יט-כא'.

ובהיות המלאך "כלה" גם מלאך
הרחמים "לכה", כנ"ל, מהר המלאך
לעשות דבר ה' כפי שמובא בשפתי
חכמים בדברי רש"י הנ"ל, שהקב"ה
אמר להביא להם יין להוציא מהן
שתי אומות, ומאחת מהן תצא רות
שממנה יצא דוד מלכא משיחא.

***

וַתִּהְיֶינָה שְׁרָה לְאַבְרָהָם בִּן לְזַמְנֵינוּ
לְמוֹעֵד אֲשֶׁר-דָּבַר אֲתוֹ אֱלֹהִים:
וַתֹּאמֶר מִי מְלִל לְאַבְרָהָם הַיְנִיקָה בְּנִים
שְׂרָה כִּי-יִלְדָתִי בִּן לְזַמְנֵינוּ: (כא, ב'ז')

יש ליתן טעם מדוע נאמר לְזַמְנֵינוּ
לְזַמְנֵינוּ שני פעמים.

ושמא י"ל פעם אחת פרסמו הכתוב
לשם נס. ופעם אחת פרסמתו שרה.
וכל כך למה, לכפר על מה שכביכול
צחקה ואמרה ואדוני זקן. על כן אמרה
עתה לשבת. לְזַמְנֵינוּ. דייקא נמי שלא
אמרה לְזַמְנֵינוּ אלא לְזַמְנֵינוּ.

***

לקב"ה, שהקב"ה הוא שזימן להם
יין במערה, כנ"ל.

ובשימת לב, בדרך הלשון, יש כאן
קושי לשוני. שאמרה הבכירה
לצעירה: לְכֶה נְשָׁקָה.

שהיתה צריכה לומר לאחותה: לְכִי
נְשָׁקָה או גְלֶכְה נְשָׁקָה, להתאים
ללשון רבים נְשָׁקָה. ומדוע אמרה
לְכֶה נְשָׁקָה, שהוא לכאורה לשון
זכר.

ולא תאמר שהעיזה פניה עד כדי
לבקש מהקב"ה בעצמו לומר לו לְכֶה
נְשָׁקָה, אפילו למאן דאמר שְׁלִישִׁים
מצוה נתכוונה.

ולכן, לעומקו של מקרא ועל דרך
הסוד, יש לומר שאמרה הבכירה
לְכֶה נְשָׁקָה אֶת-אֶבְנֵינוּ גַּן, למלאך
שהתלווה לפמליתו של גבריאל בעת
הפיכת סדום, ושמו: "כלה" בעת
הדין, ובהיפוך אותיות נקרא גם
"לכה", בעת הרחמים. ובקשה
ממנו להמציא להם יין. וכפי שמוזכר
בפרשת וישב באמור יעקב ליוסף
"לכה ואשלחך אליהם". ששלח עמו
את מלאך הרחמים הנקרא "לכה".

לעומקו של מקרא וירא

אברהם, שאז נאמר לו לעיני כולם שיימסר בידי משה, מצאצאי יצחק.

ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את-יצחק (כא,ח').

***

ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק. (כא,ח')

מובא במדרש רבה: אמר ר' לוי לא נדנדה עריסה אלא בבית אברהם אבינו. וצריך ביאור.

פירש רש"י: מצחק. לשון עבודה זרה, כמו שנאמר (שמות לב ו) ויקומו לצחק. דבר אחר לשון גלוי עריות, כמה דתימא (להלן לט יז) לצחק בי. דבר אחר לשון רציחה כמו (ש"ב ב יד) יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו וג':

ופתרונו מרישא דענינא, שעוג מלך הבשן היה שם וכל גדולי העולם היו שם וכולם קנטרוהו לעוג בדברים על שאמר שאין שרה יולדת והנה בן לשרה. פתח ואמר שאצבע אחת קטנה שלו יכולה למעך את יצחק. יצתה בת קול מן השמים ואמר לו הקב"ה, שעתיד הוא להינתן ביד משה מצאצאי יצחק.

ולפי לשונות אלו תימה כיצד נקרא יצחק בשם זה שיש בו ג' לשונות של עבירות, ועוד הוסיף הרמב"ן שגם לשון ליגלוג יש בזה.

על זה אמר ר' לוי, שלא נדנדה עריסה וכו', וכונתו לעריסה של עוג מלך הבשן שבה היה משתבח, ככתוב בסוף סדר "דברים", הנה ערשו ערש ברזל וכו'. ובתרגום יונתן הנה ערשו ערש ברזל בארכיון ברבת עמון, וכונתו בזה שכל העולם יבוא ויראה את עריסת הברזל של עוג כבר בהיותו תינוק.

ולעומקו של מקרא יש לומר שהשם יצחק קרוי על שם העתיד. יצחק. ולכן הוא תיקון לכל עבירות שבעולם. כי בעלי העבירות לא יחשבו על העתיד כי כל חפצם למלאות מבוקשם בהווה. ועוד שמצחק הוא לא רק לשון הווה אלא גם לשון חזק ובנין כבד [פיעל], אשר משבר כל כוונה טובה שיש בשרש הזה. ואילו יצחק בנוסף ללשון עתיד הוא גם בנין קל שתפקידו לְבַשֵּׁם

ולא נדנדה כלומר נתערעה ונתקעקעה עריסתו אלא בבית

לעומקו של מקרא וירא

ובמסורה יש ג' אודות וחמש אודות. הג' שבהם הם על אודות בנו [דהכא], וכן בשמות ויספר משה לחתנו את כל-אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים על אודות ישׁראל וגו' ובשמואל ב יג טז ותאמר לו אל-אודת הרעה הגדולה הזאת מאתרת אשר-עשית עמי לשלחני ולא אבה לשמע לה:

ועוד חמש אודות בבראשית כו לב ויהי | ביום ההוא ויבאו עבדי יצחק ויגדו לו על-אודת הבאר אשר חפרו ויאמרו לו מצאנו מים, בירמיהו וארץ פי על כל אודות אשר נאפה משכה ישׁראל ובמדבר בהעלתך ותדבר מרים ואתה בןמשה על אודות האשה הפשית אשר לקח וביהושע יד פס' ו על אודתי ועל אדומיך - והם דברי כלב ליהושע, ובשופטים פרק-ו ויהי פי-זעקו בני-ישׁראל אל-יהנה על אודות מדין:

ולעומקו של מקרא, נראה לומר ההסבר בזה:

כאשר המילה באה עם ו' בתחילה ולא בסוף כגון: אודת, הכוונה שיש כאן ענין של הודאה ושבה על חלק הטוב. והוא מלשון אודה י-ה.

את העולם בשחוק וחדוה של קדושה. והוא ניתן דווקא למי שעתידי להיות נושא עול הגבורה בעולם, וכן מרמז השם יצחק בבנין קל עתיד, שבנקל יוכל לגבור על ידי שמחה בעבודת ה', על כל הדינים והרעות שיש בעולם.

***

וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו (כא, יא')

יש לעיין מי הוא בנו האמור בפסוק. על דרך הפשט ישמעאל. וכתב בדמשק אליעזר שהכוונה לבנו של ישמעאל. כי ישמעאל ראה בבית אברהם דרך השם ותמיד יוכל לחזור בתשובה. אבל בנו מה יהא עליו.

ושמא יש לומר שהכוונה ליצחק. שהיה רע בעיניו מה ששמע שניסה לפגוע ביצחק עולה תמימה.

ויש ליתן את הדעת בענין מה שאמר אודת. יש ליתן טעם מהו לשון אודת. ומדוע פעם נכתב אודת [ו' ראשונה מלא ו' אחרונה חסר] ומדוע פעם נכתב אודת [ו' ראשונה חסר ו' אחרונה מלא].

לעומקו של מקרא וירא

להודות שנכנסה למשפחת המלוכה. רק אמרה אל תעשה הנבלה הזאת בישראל לעשות בי ליקוחין **שלא** כדת וכדין. ועתה אמרה אל תשלחני, שלא תמנע ממני **מלהודות על הטובה** אשר עשית עמדי. וגם הוא מלשון אודה י-ה. עד כאן ג' **אודת** של שבה.

ובבראשית כו לב וַיְהִי | בַּיּוֹם הַהוּא וַיָּבֹאוּ עֲבָדֵי יִצְחָק וַיִּגְדּוּ לוֹ **עַל-אֲדוֹת הַבָּאָר** אֲשֶׁר חָפְרוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִצָּאֵנוּ מַיִם, וְהִנֵּה הֵם הִמְתִּינוּ וְהַחֲשׂוּ וְלֹא **חֲשׂוּ לַהֲדוֹת וּלְשִׁבְחָהּ** וּלְפָאֵר וּלְסַפֵּר לִיצְחָק עַל שֶׁחֲפְרוּ וּמִצְאוּ מַיִם, עַד אֲשֶׁר אֲבִימֶלֶךְ וּסְיַעְתּוֹ יַחֲזְרוּ לְאַרְצָם. אָף כִּי סִיבָה טוֹבָה הִיטָה לָהֶם, לִכֵּן נִכְתַּב **עַל-אֲדוֹת הַבָּאָר**, בְּדֶרֶךְ שֶׁל **חֲסֵרוֹן בְּהוֹדָאָה**. וְהַחֲסֵרוֹן הִיָּה **מִצִּידָם**. אֵךְ מִצִּד יִצְחָק מִיד פֶּתַח בְּהוֹדָאָה וְקָרָא לְבֹאֵר **שִׁבְעָה**. [ועי' עוד בתולדות מענין זה].

ובירמיהו וַאֲרָא כִּי **עַל כָּל אֲדוֹת אֲשֶׁר נִאֲפָה מְשַׁכְּבָה יִשְׁרָאֵל**, צַעַר גְּדוֹל הוּא לְשִׁכְנֶיהָ, וְלִכֵּן נִכְתַּב **אֲדוֹת**.

ובמדבר בַּהֲעֵלְתְּךָ וְתִדְבַר מְרִיבִים וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחָה **עַל אֲדוֹת הָאִשָּׁה הַמְּשִׁית אֲשֶׁר**

וְכָל מְקוֹם שֶׁהִמִּילָה **אֲדוֹת** בָּאָה עִם ו' חָסַר בְּתַחֲיִלָּה וְרַק עִם ו' בְּסוֹף הִמִּילָה, **יֵשׁ כַּאֲן חֲסֵרוֹן בְּהוֹדָאָה וּשְׁבָחָהּ**. וְהוּא מִלְשׁוֹן **דוֹי וְצַעַר**. כִּמוֹ אִשָּׁה **דוֹה**. כְּכַתּוּב נִדַת **דוֹתָהּ**. וְזֶה יוֹרָה ע"י הָאוֹת "ו" בְּסוֹף הִמִּילָה **דוֹת**. וְעַתָּה נִבְאָר הַפְּסוּקִים אֶחָד לְאַחַד.

וַיִּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינַי אֲבִרְהָם עַל אֲדוֹת בְּנָוֹ. וַיִּרַע בְּעֵינַי אֲבִרְהָם, אֲבָל נִתֵּן **שְׁבָחָהּ** וְהוֹדִיָּה לָהּ **אֲשֶׁר מִנְחָהּ בְּדֶרֶךְ אִמְתָּהּ**. וְעוֹד שֶׁנִּתֵּן שְׁבָחָהּ וְהוֹדִיָּה לָהּ **שֶׁלֹּא הִסְפִּיק לְקַלְקֵל אֶת יִצְחָק**.

וביתרו, וַיִּסְפֹּר מִשָּׁה לְחַתָּנֹו אֶת כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה לְפָרְעֹה וּלְמִצְרַיִם **עַל אֲדוֹת יִשְׂרָאֵל**, וּבּוֹדָאֵי עַל זֶה יֵשׁ לַהֲדוֹת וּלְשִׁבְחָהּ וּלְהַלֵּל.

ובשמואל ב יג טז [בענין אמנון ותמר] וַתֹּאמֶר לוֹ **אֵל-אֲדוֹת הָרָעָה הַגְּדוֹלָהּ** הַזֹּאת מֵאַחֲרַת אֲשֶׁר-עָשִׂיתָ עִמִּי לְשִׁלְחָנִי וְלֹא אָבָה לְשִׁמְעַתָּהּ. וְמָה הִיא הִרְעָה, שֶׁלֹּא יִשְׁלַחָהּ. וְכַתּוּב **אֵל-אֲדוֹת** בְּאַלְפֵי, אֵל גַּם תִּמְנַע מִמֶּנִּי מִלְּהוֹדוֹת עַל אֲשֶׁר לִקְחָתָנִי. כִּי הִיטָה בְּתִּי יִפֶּת תֹּאֵר וְלֹא הִיטָה שִׁיכָת לְמַלְכוּת, גַּם לֹא נִחְשְׁבָה לְאַחֲוֹת אֲמִנוֹן וְגַם לֹא לְאַחֲוֹת אֲבִשְׁלוֹם. וְעַל יְדֵי הַלִּיקוּחִין שֶׁל אֲמִנוֹן, הִיא יִכּוֹלָה

לעומקו של מקרא וירא

וְאִשֶּׁר עַל כֵּן אֶע"פ שכתוב וַיֵּרַע הַדָּבָר
מֵאֵד בְּעֵינַי אֲבָרְקֶם עַל אֹדֹת בְּנוֹ
יִשְׁמַעְאֵל, מכל מקום משבח ומודה הוא
לקב"ה עַל אֹדֹת בְּנוֹ עַל יִצְחָק, שלא
נתקלקל על ידי ישמעאל, ונשאר עולה
תמימה זכה וטהורה לה'.

***

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אֲבָרְקֶם אֵל יֵרַע
בְּעֵינַיךָ עַל הַנֶּעַר וְעַל אִמְתְּךָ כֹּל
אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלַיךָ שָׂרָה שָׁמַע
בְּקֹלָהּ כִּי בִינְצָחַק יִקְרָא לָהּ זֵרַע:
(כא, יא')

שָׁמַע בְּקֹלָהּ. ברש"י: בקול רוח הקדש
שבה. ולכן נכתב קֹלָה חסר וו. לומר
שאין זה קולה אלא קול רוח הקדש
אשר בה. ועוד שלא אמר בקול שרה
אלא בקלה. כאילו כתוב בקול ה'. לכן
אמרה גרש. [ולא שְׁלַח וכו']. ששרש
נבואתה הוא ברגש. וזו היא מידתה
ועבודתה דרך הרגש האלקי. ואברהם
דרך השכל וההתבוננות. לכן באברהם
נאמר וירע הדבר מאד בעיני אברהם.
בעיני השכל וההתבוננות. ועל זה נאמר
שמע בקלה. ששכלך השמעי, ישמע
בקול נבואתה הרגשי.

***

לְקַח, שלא היה בזה שבח כלל למשה,
ולקו על לשון הרע, לכן נכתב אֹדֹת.

וביהושע יד פס' ו [כפי שהוא
בהיבטים הלשוניים], נאמר: עַל אֹדֹתַי
וְעַל אֹדֹתַיךָ - ואלו הם דבריו של כלב
ליהושע, בבקשו לקבל את חברון
כאשר הובטח לו. וצריך עיון למה
נאמר בדרך של דוי, אדותי ואדותיך.

והנראה [על פי מה שהוא שם]
שדברים אלו שאמר כלב בהתחננו לפני
יהושע, היו קשים לו מאד, לבקש על
נפשו וכעין להילחם על זכותו בחברון,
בעוד שקבל את חברון כמתת אלקים
על שהלך להשתטח שם על קברי
אבות, ועל שלא היה בעצת מרגלים.
ולכן נכתב בלשון דוי, באמרו ליהושע:
עַל אֹדֹתַי וְעַל אֹדֹתַיךָ.

ובשופטים פרק-ו וַיְהִי כִּי-יַעֲקֹב בָּנִי-
יִשְׂרָאֵל אֶל-יְהוָה עַל אֹדֹת מְדִיָּן, אשר
הצרו להם, לכן נכתב אֹדֹת.

ועל דרך המוסר והאמונה יֹאמֶר,
שהאות ו' בתחילה, תוֹרָה על קשר
והיבור עם הקב"ה, להיות מחובר
וקשור להקב"ה מיד על כל הטובה
אשר משפיע על בראויו, וכשהיא בסוף
המילה יורה על חסרון בקשר זה,

לעומקו של מקרא וירא

נראה לומר סמיכות הפרשיות, שראה אבימלך כי שלח אברהם את הגר ואת בנה, והיא היתה בת פרעה אשר נתן לו לשפחה, וישלחה יען כי לא נשבע לפרעה לשמרה בביתו. לכן בא לבקשו להישבע לו **אם-תשקר לי ולגני וילגדי**.

ויש לשאול מדוע אכן הסכים אברהם להישבע לו. וי"ל, כפי שאמר אבימלך **פחַסד אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי עִמָּךָ תַעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעַם-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-גָּרְתָה בָּהּ**.

ואברהם לא יפנה עורף לחסד, כי זו היא מידתו. ועולם חסד יבנה. **ויאמר אברהם אנכי אשבע**: מיד מה כתוב ביה, (פסוק כה) **והוכח אברהם את-אבימלך על-אדות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך וגו'**.

כאן לימד אברהם לימוד גדול בתורת **החסד**. שמידת החסד אין פירושה להיות כנוע וכעלה נידף. אלא גם התוכחה להעמיד הדברים על אמיתותם היא גם ממידת החסד של העולם.

ועוד, לאחר שבועתו מה הוא אומר, **כי תפירתי את-הבאר הזאת**. שגם זה ממידת החסד לעמוד על המגיע לו.

ותלך ותשב לך מנגד הרחק כמטחני קשת (כא, טז). שכל מציאותם של הגר וישמעאל היו בכח הזרוע. לכן הכל היה נמדד אצלם על פי אמות מידה של **קשת וחץ**. וגם לשונה של הגר נשלחה אל שרה כחץ, ותקל גבירתה בעיניה. וכן העידה עליה התורה שישבה **כמטחוי קשת**. כמו שהיתה רגילה להטיח דברים כלפי שרה. וגם לשונו של ישמעאל נשלח כחץ בויכוח עם יצחק על הירושה וגם נסיונו להתגבר על יצחק היה ע"י החץ. **ולעומתו יצחק**, היציו מכוונים בתפילה. ויצא יצחק לשוח בשדה. ולכן אותיות יצחק יש בהן **צח** שהוא היפוך **מ-חץ**. שתפילתו **צחה** עולה **כחץ**. וכן ק של שמו מעיד על **קשתו** שהיא התפילה, שהיא לשם שמים, וממנו למד בנו יעקב לומר **בתרפי ובקשתי** (בראשית מח, כב') וכהתרגום: בצלותי ובבעותי. בתפילתי ובקשתי.

***

ועתה השבעה לי באלהים הנה אם-תשקר לי ולגני וילגדי פחַסד אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי עִמָּךָ תַעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעַם-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-גָּרְתָה בָּהּ: (כא, כג')

לעומקו של מקרא וירא

כְּבִשֶׁת הַצֵּאֵן לְבַדְדָּהּ. {כט} ובאבימלך נאמר לבדנה: **וַיֹּאמֶר אָבִימֶלֶךְ אֶל-אֲבָרָהָם מָה הִנֵּה שָׁבַע כְּבִשֶׁת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הִצַּבְתָּ לְבַדְדָּה.** וההסבר בזה הוא ששבועה לחוד ועשיית דין לחוד. שהרי הן היא מילת שבועה ולכן נאמר באברהם **לְבַדְדָּהּ.** וכאומריו: **לבד-הן.** ו**לְבַדְדָּהּ** תורה על דין, לפי צלצול הלשון.

לכן אברהם שכולו **חסד**, לא ימנע עצמו מן **השבועה**. וגם לא ימנע עצמו מן **התוכחה**. שתורת חסד על לשונה כוללת עשיית צדק ותוכחה על הגנזלים. ואצל אבימלך שקיבל על עצמו את הדין של התוכחה, נאמר **לְבַדְדָּהּ.** וכאומריו: לב-דנה. שדנה יורה על הדין. והוא אחד מע"ב השמות הק' שיוצאים מן הפסוקים ויסע ויבא ויט, והוא: **דנה**. (לפי שיטה שלישית של פסוק אחד ביושר ושנים בהיפוך, כמבואר בלעומקו של מקרא בפרשת בשלח).

וכידוע מהאוהב ישראל **מאפטא**, שכל ע"ב שמות הם שמות של **חסד** ו**רחמים** ואע"פ כן יש שהם ממונים על **עשיית הדין** וזה **מחסדיו של מקום**. וכגון מה שנאמר בקריעת ים סוף (שמות טו, ח') ו**בְּרִיחַ אֶפְיֹהּ בְּעָרְמוֹ מֵיִם**

שמידת החסד אין פירושה לוותר על המגיע לו. **שעולם חסד יבנה**, הרי הוא מתפרש **לשני** הכיוונים. אחד שהעולם נברא על חסד. והשני **שעולם בנוי** הרי הוא כלי לקבל את החסד.

ולעומקו של מקרא יש לומר כי הנהגה זו למד אברהם מהקב"ה, כדלעיל, כאשר בא לאמת הבשורה המשמחת על פקידת שרה, ובאותה העת הוכיח את שרה על שצחקה. **שהתוכחה מסירה ההקפדה ונותנת מקום להכיל את הברית והחסד שעושה עמנו הבורא יתברך.**

ועוד נרמזו אֶלֶיךָ מְלֵיאָה בהבדל בין **לְבַדְדָּהּ** הנאמר באברהם, ובין **לְבַדְדָּהּ** הנאמר באבימלך. כמובא לקמן.

***

ביאור ההבדל בין

לְבַדְדָּהּ - לְבַדְדָּהּ

לעומקו של מקרא יתבאר **הדברים** על דרך הדרש: באברהם נאמר לבדנה: **וַיֹּצֵב אֲבָרָהָם אֶת-שָׁבַע**

לעומקו של מקרא וירא

ישראל יבוא התיקון לקדש שם שמים על ידי פירודם מן הגויים, שנאמר הן- עם לְבַדָּד יִשְׁפָּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב. וזה כוונת אברהם באומרו לְבַדָּהּוּ.

***

על-פֶּן קָרָא לְמָקוֹם הַהוּא בְּאֶרֶץ שֶׁבַע פְּנֵי שָׁמַיִם וְשֶׁבַע פְּנֵי אֲרֶצֶת (כא, לא)

ויש ליתן טעם כיצד באר שבע יורה על שבועת שניהם. ועל דרך הרמז והצח י"ל כי שניהם רמוזים במילה באר. אברהם. אבימלך.

***

ועוד בענין אבימלך ופיכל שר צבאו, על דרך הרמז יש לומר שאבימלך ופיכל שר צבאו הם כינויים לקב"ה ולבית דינו. והיא התחדשות הברית בין אברהם ובורא עולם. אבי-מלך ירמוז לאבינו מלכנו, ופיכל שר צבאו ירמוז על בית דינו שחותכים את הדין בפייהם. פי-כל.

וכאומרו שהשבועה היא לא חד צדדית, אלא כאן כביכול נשבע הקב"ה לאברהם אם תשקר לי ולנכדי

נִצְרָבוּ כְמוֹ-נֵד נְזֻלִים. כמו הנד הזה שהיה חסד לישראל ודין למצרים להטביעם במים. ובדרך ישר דנה הוא חסד, ובדרך היפוך: דנה הוא הנד. שמידת החסד ושמו דנה, התהפכה למצרים להיות מידת הדין ושמה הנד. לכן באבימלך נאמר לְבַדָּהּוּ והן כשתי מלים לב-דנה, כי לב מלכים ושרים ביד ה' לדונם, לחסד או לשבט. ובאברהם נאמר לְבַדָּהּוּ. והן כשתי מלים הן-לבד, שנשבע להיות נפרד מן הגויים, ולכן נקרא אברהם העברי, שכל העולם מעבר אחד והוא מעבר השני.

ועוד יש לומר בכוונת אברהם באומרו לְבַדָּהּוּ, לומר לאבימלך: אין בשבועתנו כדי לחבר בינינו, אלא אדרבה יש בה כדי להפריד בינינו, כנאמר בפרשת בלק (כג, ט') הן-עם לְבַדָּד יִשְׁפָּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב. וזה כוונת אומרו לְבַדָּהּוּ.

ובשימת לב, נאמר כאן הן-עם, ונאמר בדור הפלגה הן עם, בדור הפלגה נאמר הן עם אָחֵד וְשָׁפָה אֶחָת לְכֻלָּם וְזֶה הַחֶלֶם לְעֵשׂוֹת וגו', שעל ידי אחדותם גרמו לחילול שמו ית' שנאמר וְזֶה הַחֶלֶם לְעֵשׂוֹת, ובעם

לעומקו של מקרא וירא

מיני מגדים. רבי יהודה ורבי נחמיה חד
אמר **פרדס** וחד אמר **פונדק**. ברש"י:
ונטע בו. לְהַנּוֹת עוֹבְרִים וְשׁוֹבִים.

ויש ליתן טעם מה שרש מחלוקתם.
הרי סוף כל דבר תכלית שניהם
שיאכלו פירות ולפי רש"י שיהנו, ויתנו
הודאה על הנאתם. בין אם זה פרדס
שבו גדלים הפירות ובין אם זה פונדק
או אכסניה ששם מגישים את הפירות.

וי"ל **דחלקו בדרך עבודת ה'**. האם
דרך השכל או **דרך הרגש**. איזו דרך
תצלח.

למאן דאמר **פונדק** או אכסניה,
כשמגישים את הפירות עדיין אין כאן
התפעלות מספקת, כי צריך **להסביר**
לאדם האוכל כיצד גדלו פירות אלו עד
שהגישום לפונדק. וזו היא עבודה דרך
השכל.

ולמאן דאמר פרדס, עומד האדם
בפרדס **ומתפעל** מריבוי העצים
ומריבוי המינים, כל אחד בדרך גידולו
וכל אחד בצבעו ובטעמו והתפעלות זו
היא דרך **הרגש**. ואלו ואלו מתקרבים
ומתפעלים ומודים לבורא. כל אחד לפי
דרכו.

ולניני. והשבועה היתה **כפי כל** בית
דינו של הקב"ה. לקיים את הברית בין
הקב"ה ואברהם **לכל הדורות**.

וכשם שהוכיח אברהם, כן יוכיח
הקב"ה אם יעברו הדורות על המצוות.
ואע"פ כן הברית תשאר.
וזה שאמרו בתוספות מסכת שבת נה.
אומר רבינו תם [אפילו אם] **זכות**
אבות תמה אבל ברית אבות לא תמה
דהא כתיב (יקרא כו) וזכרתי את
בריתי יעקוב עי"ש.

ועוד יש להוסיף בענין זה שזה מה
שאמר הכתוב **וְעַם-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-גָּרְתָהּ**
בְּה. מאי אֲשֶׁר-גָּרְתָהּ בְּה, אשר גררת
את ה' בה. שכל מקום שהיה הולך
שכינה עמו ככתוב ויעתק משם ההרה.
שהעתיק שכינה עמו, כנ"ל. לכן נכתב
גרתי עם "ה". וזה יסוד החסד ויסוד
השבועה ויסוד הברית בין אברהם
והשכינה.

***

וַיֵּטַע אֲשֶׁל בְּבֵאֵר שֶׁבַע וַיִּקְרָא-שְׁמֹם
בְּשֵׁם ה' אֵל עוֹלָם. (כא, לג')

ויטע אשל בבאר שבע אמר ריש
לקיש מלמד שעשה פרדס ונטע בו כל

לעומקו של מקרא וירא

ולעומקו של מקרא יש לומר שהיה לו להמשיך כך: על דעתיה דר' עזריה בשם רבי יהודה בר סימון, שאמר **אשל סנהדרין**, אברהם היה מקבל את העוברים ושבים ומשהיו מתנים לו צרותיהם היה אומר להם תעשו כך ותעשו כך. כהוראת הסנהדרין. וכשהיו שואלים אותו מנין לך כל החכמה הזאת היה אומר להם ברוך אל עולם שנתן מחכמתו לבשר ודם. והיו יושבים אצלו ומקרבן לתורה ומגיירין. וגם בדרך הלימוד היה מלמדם מי דרך שכלו מי דרך רגשותיו. שאלו ואלו דברי אלקים חיים.

***

רמזי העקידה

**וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֵלֶּהִים
נִסָּה אֶת-אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי
אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲגַנְנִי (כב, א')**

**וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. יש
אַחֲרֵי שלאחר זמן. אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה**
שנאמרו באהל "והנה בן לשרה
אשתך", מבשרו הכתוב שבאותו בן
יהיה כדי לנסות את האב בעקידת בנו

ובשימת לב, זה היה החילוק בעבודת
ה' בין אברהם ושרה, וכנ"ל בפרק כב,
פסוק יא'.

***

ובמדרש רבה מובא המדרש בשינוי
נוסח. ויטע אשל בבאר שבע וגו' (כא,
לג), רבי יהודה ורבי נחמיה, רבי יהודה
אמר **אשל פרדס**, שאל מה תשאל,
תאנים וענבים ורמונים. רבי נחמיה
אמר אשל פונדק, שאל מה תשאל,
עגולא [פת], קופר [בשר], חמר [יין],
ביעין [ביצים]. רבי עזריה בשם רבי
יהודה בר סימון **אשל סנהדרין**, היך
מה דאת אמר (שמואל א כב, ו): ושאל
יושב בגבעה תחת האשל ברמה.

על דעתיה דרבי נחמיה דאמר אשל
פונדק, אברהם היה מקבל את העוברים
ואת השבים, ומשהיו אוכלין ושותין
אמר לון בריכו, והן אמרין מה נימור,
ואמר להון, **ברוך אל עולם שאכלנו
משלך**, הדא הוא דכתיב (בראשית כא,
לג): ויקרא שם בשם ה' אל עולם.

עד כאן המדרש. ותימה, מדוע לא
המשיך המדרש, על דעתיה דר' עזריה
בשם רבי יהודה בר סימון, שאמר **אשל
סנהדרין**, וכאילו נפסק באמצע.

לעומקו של מקרא וירא

שמעתה יוכל להוליד. וגם זה יהיה תלוי בתפילה. וזה סוד האיל שנשלח תחתיו, שאיל נקרא **דוכרא**.

וְהֵנָּה-בֶּן. והנה בעת העקידה יהפוך הבן מסטרא דנוקבא לסטרא דדוכרא. **לשרה אשתך**, לטובתה ובשבילה, כי בעקידה פרחה נשמתה, והוא הבן אשר מְעַלָּה את נשמת אמו על ידי מסירות נפשו.

***

דרשת נְאֻמָּו בַּסֶּבֶךְ

וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלַיךְ כָּעֵת חֲזָה וְהֵנָּה-בֶּן לְשָׂרָה אִשְׁתְּךָ וְשָׂרָה שִׁמְעַת פֶּתַח הָאֵהָל וְהוּא אֶתְרִיו (יח, י')

וְהוּא אֶתְרִיו. רמז הוא לאיל שיופיע אחרי העקידה שנאמר בו והנה איל אַחַר נאחו בסבך בקרניו. הוא האיל שנברא בין השמשות של מעשה בראשית והמתין עד עתה להתגלות. והנה זמן התגלותו, **ל"ח שנה אחרי דברי המלאך**. והוא רמוז במילה **אֶתְרִיו**, שכן ר' בגימטריה קטנה עשרים, ועוד י' ועוד ח' יחד **ל"ח**.

על המזבח. זה שאמר המלאך **שׁוּב אָשׁוּב אֵלַיךְ כָּעֵת חֲזָה וְהֵנָּה-בֶּן לְשָׂרָה**. **שׁוּב** בזמן הלידה, **אָשׁוּב** בזמן העקידה.

***

וְהֵנָּה-בֶּן לְשָׂרָה אִשְׁתְּךָ. (יח, י') יש לשאול מדוע יזכיר המלאך את שרה ולא גם את אברהם.

וְהֵנָּה-בֶּן לְשָׂרָה אִשְׁתְּךָ הן אותיות **והנה בן לשר האש תך**. תך הוא שם רחמים, באתבש א-ל. רחום וחנון. **ושר האש** הוא **גבריאל**, שבו נתלבשה נשמת **יצחק** שהוא מצד **הגבורה**. מבטיחו המלאך כי ישוב בזמן העקידה לומר לו "אל תשלח ידך אל הנער" ורמז בזה באמרו **כָּעֵת חֲזָה**. כעת הזאת שבה יעקד יצחק, חיה יְחִנָּה ולא ימות לכן נאמר **כָּעֵת חֲזָה**.

ובדרך הרמז והסוד, יש לומר כי הבנים מסטרא **דדכורא** הולכים אחר **האם**, והנקבות מסטרא **דנוקבא** הולכות אחר **האב**, וכידוע מזוהר הק' **שעד מעשה העקידה** היה יצחק **מסטרא דנוקבא** שלא היה בו כח נפש ההולדה, וע"י **מעשה העקידה** נכנס בו נפש המולידה מסטרא **דדכורא**

לעומקו של מקרא וירא

ועל דרך הצח, **בַּסֶּבֶךְ בַּסֶּבֶךְ** הוא פ"ד בגימטריה ומרמז על פדיון הבן. שיצחק הוא הבן שנפדה ע"י האיל. הוא הבן שבעקידתו יפדה בכל דור ודור, לכל בניו הנעקדים.

ועוד על דרך הצח, **בַּסֶּבֶךְ בַּקֶּרְנִי** בצירוף האותיות זו לזו יתקבל בסבב קרניו. בסבב בגימטריה הוא שם א-להים, וגימ' הטבע. נאח"ז הוא גימ' א-ד-נ-י, עם הכולל. והם שני שמות של דין. קרניו בגימטריה שלש מאות ששים וחמשה ימות השנה עם הכולל.

לומר לך, שמידת הדין והטבע נראים אמנם כסבך, אך בשימת לב קרניו שבהם הוא נאחז בסבך, מהם עתיד הקב"ה ליקח לתקוע בשופר גדול, לְפֶשֶׁט כל העקמומיות שבסבך החיים.

נאמר **וְהָיָה-אֵיל אֲחֵר נֹאֲחֵז בַּסֶּבֶךְ בַּקֶּרְנִי**, ונאמר **אֱלֹהִים יִרְאֶה-לוֹ הַשָּׁה לְעֵלָה בְּנֵי** (כב, ח') **אֱלֹהִים יִרְאֶה-לוֹ ר"ת איל**, ולעומקו של מקרא יאמר סרסו ודורשהו: בני שהוא השה לעולה בסבך החיים, נאחז בקרני האיל, להעלותו להיות עקוד תחתיו.

נותרו אותיות א"ו, ר"ת **וְהָיָה-אֵיל**. (כב, יג)
וְהָיָה-אֵיל אֲחֵר נֹאֲחֵז בַּסֶּבֶךְ בַּקֶּרְנִי (כב, יג)

נֹאֲחֵז בַּסֶּבֶךְ. שמתוך הסבך הוא עולה לעולה, ומפשט את סבך החיים. והוא רמז לידו אוחזת בעקב אחיו. שהעקב של עשו הוא סבך החיים. ובאומרו וידו אוחזת הוא מפשט את סבך החיים. וכן באומרו והנה איל, הוא מפשט את סבך החיים של העקידה. ואשר על כן והנה איל הם ר"ת של וידו אוחזת, וכן תמצא שהמילה איל היא נוטריקון של: אוחז יעקב לעשו. ולכן גם בו נאמר ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו.

וזה שנאמר בלשון נפעל, **נֹאֲחֵז**, שמן השמים מאחיזים אותו בסבך. והוא מלשון ואתה תחזה. שהאיל היה נראה כעולה לעולה מתוך הסבך. שאדם יראה לעיניים וה' יראה ללבב. וזה שאמר הכתוב פעמיים יראה. ה' יראה, בהר ה' יראה. מה שנראה לאדם סבך נראה לה' עולה תמימה. ומתוך הסבך נראים קרניו שהם מלשון חוזק וישועה והוא קרן השופר המעיד על הגאולה העתידה לבניו של העקוד.

לעומקו של מקרא וירא

על פי דברים אלו, ימשיך יצחק לומר לאביו, אם כן אני עכשיו במידת החסד, הריני נותן את עצמי כשה לעולה. שנאמר: (כב, ז') **הֲנֵה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאֵיךְ הִשָּׂה לְעֵלָה**, ואי"ה ר"ת ואני יצחק השה לעלה.

***

אֱלֹהִים יִרְאֶה-לּוֹ הִשָּׂה לְעֵלָה בְּנֵי (כב, ח')

בשימת לב ועל דרך הסוד, חבוי בפסוק זה שם ה' השולט בחדש חשון, והה"י, היוצא מן הפסוק ודבש היום הזה יהו"ה (דברים כז, ט').

והוא חבוי בפסוק בסופי תיבות של לֹ הִשָּׂה לְעֵלָה בְּנֵי. וירמוז על ספירת הגבורה של יצחק, שכן חשון הוא חדש הגשמים חדש הגבורות [גבורות הגשמים],

ועל דרך הרמז ירמוז למדרש רבה (תולדות פרשה סה), ומובא ברש"י (כז, א') שזלגו עיני המלאכים דמעות כגשמי ברכה שמתפללים לירידתם החל מז' מרחשון. וכאמור הוא השם הקדוש השולט בחדש חשון, היוצא מן הפסוק **ודבש היום הזה י-ה-ו-ה**, להורות

הם קרני החסד והרחמים שבהם יתקע בשופר גדול להעלות את כל העולם אל שרש ההוי"ה, ולגאולה שלימה בב"א.

***

וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הַנְּנִי בְנֵי (כב, ז')

הַנְּנִי בְנֵי. באוהב ישראל מאפטא. אמר יצחק, אבי, הרי אתה עמוד החסד, כיצד יכול עמוד החסד לשחוט את בנו. אמר לו אברהם הנני - בני. עכשיו הנני במידת בני. במידת הגבורה. לעשות רצון אבינו שבשמים. שהאב והבן התאחדו יחדיו ואין הפרש ביניהם. החסד הוא גבורה והגבורה היא החסד, **הנני בני**.

וכן מובא בשל"ה הק'... על דרך הנני בני, שלפעמים החסד לצד הגבורה והגבורה לצד החסד, שהאש כלול במים והמים כלולים מאש.

וכן מובא בזוהר הק' פרשת וירא: וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי. הָרִי פְּרִשׁוּהָ. אָבֶל מָה הַטַּעַם לֹא הַשִּׁיב לּוֹ {דבר} מִדָּ? אֵלָּא מִשּׁוּם שְׁהָרִי הַסְתַּלַּק מִרְחֻמִּים שֶׁל אָב עַל פְּנֵי, וְלִכֵּן פָּתוּב הַנְּנִי בְנֵי, הַנְּנִי שֶׁהַסְתַּלַּקוּ הִרְחַמִּים וְהִתְהַפְּפוּ לְדִין.

לעומקו של מקרא וירא

וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יְרָאָה אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהַר ה' יְרָאָה.
(כב, יד')

ולעיל אמר **אֱלֹהִים יְרָאָה**. (כב, ח').
שעל ידי העקידה הפך את מידת הדין
למידת הרחמים.

ולעומקו של מקרא יֹאמַר, שבתחילה
נאמר **וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת-אַבְרָהָם**,
ולבסוף נאמר ויקרא אליו מלאך יהוה
שנית מן השמים. מאי שנית.
שבראשונה האלקים ולבסוף הוי"ה.
ועוד, מאי שנית, שְׁשֹׁנָה עליו הכתוב
רחמים מרובים, לו ולזרעו אחריו.

***

**וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת-בְּנֵי אֶת-יְחִידָהּ
מִמֶּנִּי.** ולא חשכת. ישמש כלשון
מְנִיעָה, וכן לשון **חֲשַׁךְ וּאֲפִילָה**. וקרי
ביה **וְלֹא חֲשַׁכְתָּ** את העולם כי אם
הארת אותו באור יקרות.

שֵׁם לא היית עומד בנסיון, היה
בעולם חשך ולא אור. ולא עוד אלא
שהיה העולם חוזר לתהו ובהו וחשך על
פני תהום. שנאמר **אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת
הָאָרֶץ**. וכאן נאמר **אֵת בְּנֵי אֶת יְחִידָהּ**.

**שמתמתקים הדינים והגבורות
ברחמים.**

***

וְאֵיהָ הַשְּׂוֹה לְעֵלָה. (כב, ז').
השתמש בשפת המלאכים השואלים
אֵיךָ מקום כבודו. שהכין את עצמו
לקראת העקידה והגיע לדרגת שלמעלה
מן המלאכים. וזה שאמר המדרש שבכו
המלאכים ומדמעותיהם כבדו עיניו.
ומדוע בכו הרי לא החשיבו אנוש
באמרם מה אנוש כי תזכרנו. אלא
ראוהו מעל ומעבר לדרגתם.

***

וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו. חסד וגבורה
נשקו. שהומתקו הדינים, ושולבו יחדיו
חסד וגבורה, דין ורחמים. וכן גִּשְׁם הוא
מידת החסד ומנוקד בסגול סגול,
שסגול הוא ניקוד של מידת החסד.
ונקראים **גבורות גשמים**. שמשולבים
יחד **הגבורות והחסדים**. **וילכו שניהם
יחדיו**. החסד והגבורה יחדיו. **יחדיו**
בגימ' **כח**. זה הכח של עם ישראל ממנו
נולדה מידת האמת ליעקב.

***

לעומקו של מקרא וירא

אש רשע מת. והוא עשו שמת ברשעו על ידי שאש יעקב שורפתו.

ולכן ברכו מיד ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים.

***

***

עֵקֵב אֲשֶׁר שָׁמַעַתָּ בְקִלִי (כב, יח)

ובתואל ילד את רבקה. ברש"י: כל היחוסין הללו לא נכתבו אלא בשביל פסוק זה.

כאן רמז לו על הקל קול יעקב. ועל תתן אמת ליעקב. כיצד: עֵקֵב, ויו"ד של בקלי, הן אותיות יעקב.

ובפרשת וישלח עה"פ ותמנע היתה פילגש פירש"י בדומה לכאן, ולא הוזקק לכתוב לנו משפחות החורי אלא מפני תמנע וגו'.

אשר שמעתי בקלי הן אותיות אמת ליעקב. נשארו אותיות שרש. שהוא השרש לאמונת עם ישראל. עקב אשר שמעת בקלי, הקול קול יעקב, ותתן אמת ליעקב.

זה לעומת זה עשה אלקים. יחוסים הצדקת שממנה עם קדוש מול יחוסים הרשעה שממנה עמלק. ולא בכדי הושוּוּ ביניהם. כי עשו אבי עמלק יצא מרבקה. ונדחה מעם קדוש כי כן יוחסה רבקה לעם קדוש. באה תמנע ונטלה את פסולתה של רבקה.

ועוד ירמוז באומרו עקב אשר שמעת לאותיות אש רשע תם עקב. שאש של יעקב איש תם תשרוף את שרש עקב רשע, הוא העקב של עשו, ככתוב: וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לְהָקֵה וּבֵית עֵשָׂו לְקֵשׁ. בזכות עקב אשר שמעת בקלי.

ולעומקו של מקרא יש לומר כי על כן נקראת תמנע, על שם שרבקה היתה מתפללת, (תהלים מ, יב) אַתָּה יְהוָה לֹא תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמְּנֵי חֲסֶדֶךָ וְאַמְתָּךְ תִּמְיֵד יִצְרוּנֵי. וכפירוש רש"י שם: לֹא תִכְלָא - לֹא תִמְנַע רַחֲמֶיךָ מִמְּנֵי. שלא

או כלך לדרך זו, שאש אשר תצא מיעקב תשרוף ותכלה את עשו ועמלק. והן אותיות אֲשֶׁר שָׁמַעַתָּ הן אותיות

לעומקו של מקרא וירא

אתיחס על עשו. לכן בכל מקום מוזכרת
רבקה כאם יעקב ברישא. אם יעקב
ועשו. וזה שנאמר בסיפא של הפסוק:
חֶסֶדְךָ וְאֱמֶתְךָ תְּמִיד יִצְרוּנִי. חֶסֶדְךָ
היינו אברהם, וְאֱמֶתְךָ היינו יעקב
שהוא מידת האמת, וזה שהתנבא מיכה
(ז,כ') תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם.

***

וְאֶת-מַעֲכָה. רמזו בזה בספרים הק'
ר"ת: וידוי אחרי תפלה מגיע עד
כסא הכבוד. שם חקוקה דמות יעקב
שיצא מרבקה. וזה מכח תפילתה הנ"ל:
אֶתָּה יְהוָה לֹא תִכְלָא - לא תמנע
רַחֲמֶיךָ מִמְּנִי חֶסֶדְךָ וְאֱמֶתְךָ תְּמִיד
יִצְרוּנִי.

***

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית.

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com